ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

ЕРА. 10 ФЕВРАЛЬ 1966 шу
№ 18 (4186).
Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехъарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

КОСМОС КАРАЕРЗАЕЧА СОВЕТСКИ ХАЛКЪА СИЙЛАХЬ-ДОККХА ХІАМА КАРАГІДАЬННАД ШИЙ ВАХАРА, КХОЛЛАМАШ ДЕЧА ГІУЛАКХИЙ БЕЛГАЛЪЯЬННАЧА РУБЕЖА ТІА, СЕМИЛЕТКА ПЛАНАШ КХОАЧАШЪЯРА БЕШ БОЛА БОККХА БОЛХ ЧАКХБАЬННАЧЕИ ПЯТИЛЕТК АНА КЪАХЬЕГАМА ЮХЬИГ ДИКА ДІАЙОЛАЯЬЧЕИ ХАНА. КІОАРГА МАІАН ДОЛАШ ДА ИЗ КЕРДА ІИЛМАН ГІУЛАКХ КПСС XXIII-гІа СЪЕЗД ХЬАЕЛЛА ХА ГАРГАКХАЬЧАЧА ХАНА КАРАГІДАЬННА ХИЛАР.

БЕТТА ПАНОРАМА

Сурта тІа — «Луна-9» яхача автоматически станце телевизионни система новкъосталца хьаийца Бетта гоннахьара панорама, сурт 360 градус хьадоаржадаьча хана.

Ховш мадарра, Бетта тІехен тоъал шаьрача участка тІа ДуІай океана малхбоалехьарча йистаца экватора юххе уІл «Луна-9» яха автоматически станци. Шийна цаІи ахи километр гаьна хила мегаш йолча Бетта горизонта йистага хьожаш я камера. Хьадоаннхача сурта масштаб, фотографе тІара біаргагучча тайпара, геттара сиха зІамиглу станцена гаьна ме йоал. Станцена геттара юхе йолаш, вешта аьлча панорама хьалхашнарча плана тІа, камерга хьалоацалу 1—2 миллиметр, хІаьта гуш йолча горизонта юхера предметаш къоасталургдац, нагахьа санна массехн метрал доккхагІа уж ца хуле. Горизонта йист геттара шаьра къоасталуш я. ХІана аьлча Бетта тІа атмосфера ца хилар бахьан долаш цигара сигале геттара Іаьржа я.

Фототелевизионни камеро панорама 30 градус лахха чулоац. Камера лакхера ІотІахьежаш хилча, горизонта йист нийсса дІа, сурт юккъе гІолла декъаш хургья. ХІаьта мадарра аьлча камера соа малхбоалехьарча оагІорахьа леста я. Цу оагІорахьара горизонта йист панорама лакхерча йистал лакхагІа я, цудухьа біаргагуш а яц (сурта юкъмоттиг). Къилбаседенгахьеи (юкъмоттигигара аьрдехьа) къулбехьенгахьеи горизонта йист. лохлу, хІаьта малхбузехьа панорама лохерча йистал лохлу. Цудухьа малхбузехьа Бетта тІехе біаргагац вайна, хІаьта хьабІарга мел гуш яр Бетта тІара геттара Іаьржа, цунна духьалара станце конструкце цхьайола оатхалаш мара біарга ца гуш йола сигале я.

Панорама хьаийцай 5 феврале сайрийна бувзама сеанс йолча хана. Цу хана фототелевизионни камера лостам 4 февралерчул кІезиг-дукха кхыча тайпара хиннаб, хІаьта панорама йоагІ-йоагІІаш йола участкаш хьалхагІа кепа теха арадаьхача сурташца нийсйича из зе а лурга. Масала, станце конструкцей оатхалий сурташ Бетта ландшафтага хьежача кІезиг-дукха кхыча тайпара нийсденнад.

60 градус гаргга йІаьха йола, сигалеи станце ший оатхалаши мара біаргагуш йоаца малхбузехьара сектор 5 феврале сурт даьккханза а цул хьалхагІа даьхача сурташ тІара хьаийца а я.

Станци Іохайнай терминатора линена юхxе, вешта аьлча дукха ха йоаццаш Малх хьалбаьнна йолча Бетта тІарча моттиге. 4 феврале Іуйрийна сеанс еча хана ерригa а 7 градус мара лакха бацар малх, цудухьа юххьанца кепа теха арадаьхача сурташ тІа тІехен тІарча ерригача хІамай Іындоргіаш предметаш иттазза лакхдича хургдараш миссел хІана дац аьнна дар.

ШоллагІа сеанс йолча хана — 4 феврале саррахьа — 13 градусага кхоачаш лакхбелар малх, хІаьта ІындоргІай дІоахал шозза лоацделар. 5 феврале панорама сурт доаккхача хана 27 градус лакхбеннабар Малх, хІаьта, цу тайппара, ІындоргІаш а хьалхарча сурташ тІарчул диазза лоацагІа хилар.

Горизонта тІара Малх тайп-тайпарча лакхалашна кхаьчача хана даьха Бетта тІехен дукха сурташ Іалаьмате боккхача лоархІаме да Бетта тІехен структура тахкара. Цо торо хулийтаргья Бетта тІехен башхалонаш дикагІа къоастае: теІача, лакхача моттигий бустамаш, тІера хьалъягІача хІамай форма.

Станци йолча районера Бетта тІехе шаьра йоацаш а дукха кагий кІоагилгаши гувнилгаши долаш а я. Юкъ-юкъе ядаш кхертІой хьисапера хІамаш я. ЙоккхагІа хеташ йола царех цхьаяраш станцена массехк метр гаьна а яда. 10—20 сантиметр бустамаш долаш а я. ГаьнагІа ядача кхыча хІамай бустамаш ха хала да, хІана аьлча уж хетачул йоккхагІа а зІамагІа а хила тарлу.

Итт сантиметргара шин-кхаь метрга кхаччалца бустамаш долаш йола йоккха йоаца теІа моттигаш панорама тайп-тайпарча доакъош тІа біаргагу, масала, цун аьтта оагІорахьарча йистаца. Кагий лоамилгаш долаш йола моттиг зелу горизонта йистаца гІолла.

Хьалхашкахьарча плане гуш я станце оатхалаш, цу даьнъе приемникийи передатчиккийи антеннаш, Бетта тІехен участкаш шоашта чура хьахьокхаш дола шишша са бола кизгаш. Юккъе гІолла Іаьржа оаса бода, панорама Іочулуча сеансана юкъе ха йелийташ бола. КІалхагІарча оагІорахьа, Іаьржача аьса кІезига аьрдехьо, біаргагуш я Бетта тІехен тІа улла Іоховча хана юстара кхоссаш йола станце оатхал.

Хьакхаьчача сурташа эггара хьалха бокъонца хоам бу Бетта тІехен микроструктурах, хІаьта уж сурташ цІена тохкаргдолаш а да.

«ЛУНА-9» ЯХАЧА СТАНЦЕ ТІАРА БІАРГАГУШ ЙОЛЧА БЕТТА ЛАНДШАФТА СУРТ. СУРТА КІАЛХАГІА БІАРГАГУ СТАНЦЕ ДОАКЪОШ.

ТАСС фотохроника.

«Луна-9» яхача станце сурт.

ТАСС фотохроника.

КПСС XXIII СЪЕЗДА СИИНА

Доагор кходу

Керда толамаш доах съезда сийна вахте эттача Грозненски депо водителаша. Москвичийи ленинградцийи болам хьал а лаьца доагори машинашта хьекха даьттеи кходара а планал совгІа мухь дІакхахьара а яхь йоаржаяьй цар.

Январь бетта дІайигай шовзткъе итт состав. Дика дІаболабаьб болх февраль бетта а. Духхьал кхаь дийнахьа кходаьд цар біаь тонн доагор.

Белгалъяккха мегаргья коммунистически къахьегама ударник волча машиниста Дзандаров Михаила яь рейс. 434 тонн нормал совгІа мухь тІабола состав ханал хьалха дІакхоачайир цо.

Нормал совгІа дуккха тоннаш мухь дІабихьаб январь бетта машиниста Дуленко Ивана, Дудургов Султана, Боков Сулеймана, Довбыш Григоре, Форис Трофима, кхычар.

КПСС XXIII съезда накъа баха кийчлуш ба пассажирски локомотиваш тІара машинисташ а. ХІара рейсах кходу цар доагор, расписани вІалла телхальяц. Иштта, машиниста Белоцерковске укх шера кходаьд 4678 килограмм дизельни доагор, нов. Иванова кходаьд 3782 килограмм. Иштта кходаьд доагор дукхагІа болча машиниста а.

Г. АНОХОВ.

СИХЕИ ДИКЕИ ДЕТТА БУРУВ

Пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, планал совгІа йиъ біаь метр бурув тоха социалистически декхараш тІаийцад «Малгобекнефта» НПУ № 1 йолча кІоарга бурув деттача контора коллективо. Шоаш денна дош кхоачашдеш ба лаьттан кІалхарча ганзай дай —бурув деттараш.

Цхьаккха ди дІадахийтац бурув деттараша шоай денна задани тІехкхоачаш ца еш. Бурув тохара январь бетта план 104,7 процент кхоачашъяьй цар, планах 1900 метр бурув тоха дезача 1990 метр бурув а тохаш.

Цу тайпара толам ше-шегІа хьахиннабац. Из баьккхаб хьинаре къахьегарца. Дукха ба укхаза дика болх беш нах. Царех ба № 846 йолча буровой тІа болх бу мастер Атарщиков Иван Алексеевич, бурув деттачун гІончаш Агиев ІаьлиЙ Махьмади Приходько Иосиф Максимовичи, слесарь Кровец Владимир, лаборантка Чепченко Галина, кхыбараш. Белгалдаккха дезаш да, сменни задани 150—160 процент царех хІаране кхоачашъеш хилар. Бурув тохара январь бетта план 164 процент кхоачашъяьй буровой коллективо. Шоай темпаш кхы лох ца еш хьинаре къахьегаш я из коллектив укх бетта а.

Беттагара беттага дика толамаш доахаш хьайоагІа мастера Хамурзиев Іаддала ХьакІаьша кулгалдеш йола коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаю бригада. Январь бетта план 129 процент кхоачашъяьй цо.

Бурув деттача контора партийни организаце боккха теркам тІабохийт экономически балха. Коммунисташи производстве хьалха латтараши юкъе а озаш чІоагІлаьд экономически советий мугІараш. Бутт чакхбаьлча вІашагІа а кхийте собранеш ю. Шоай собранешка цар дувц даьха толамаш, дІахо болх тоабара, бурув тохача эша химически реагенташ, кхьйола материалаш кхоара наькъаш лех. Иштта болх барах контора вІаштІехьдаргда дуккха пачхаьалкхен рузкъа кходе.

Цул совгІа, хІара ден-бус дІаухийтача материалий учет еш лаьрхІа журналаш да бригадашка. Материалий учет лерттІа лелаяр бахьан долаш, цхьа метр бурув тохарга мел материал дІаяхай ха йиш хул буровой мастерий.

№ 1 йолча конторaца яхье яьннача «Малгобекнефта» НПУ № 2 йолча кІоарга бурув деттача контора коллективо а дика толамаш даьхад мехкдаьтта ганзаш караерзаеча. Бурув тохара январь бетта план 105,8 процент кхоачашъяьй цар. Цхьабакъда план кхоачашъяьяле а конторе каст-каста авареш хул. Бурув деттача нийс буровойх верхІне план кхоачашъяьяц. Авари хинна сеца латт буровойш № 856 (мастер И. Симоненко), № 863 (И. Загилов). Бурув тохара технологи телхаярах хиннай уж авареш. Белгалдаккха деза, бурув тохара технологи Іомаярац экономически совета балхаи конторе кІезига теркам тІабохийташ хилар.

Контора коллективашта юкъе массарел хьалха йоагІа мастера Бахчевников Николай Алексеевича кулгалду бригада. Бурув тохара январь бетта план 143,5 процент кхоачашъяьй цу коллективо. Шоай сменни заданеш тІехккхоачашъеш хьайоагІа А. Бачаров, А. Богатырев, Н. Бондарев кертелатта сменаш.

Иштта кхоачашъяьй январь бетта план М. Русанова кулгалдеча коммунистически къахьегама цІи лелаеча бригада коллективо а.

Шоашта карагІдийннача гІулакхех кхоачам а ца беш сихагІеи кІоаргагІеи, дарегІеи бурув тохарца керда толамаш а даьха, КПСС XXIII-гІа съезд хьаеллача денна сийленца накъа баха лерхІ МалгІабикерча мехкдаьттахоша.

М. ЧАХКИЕВ.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪА ИСТОРИЧЕСКИ КОТАЛО

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРЧА МЕХКАША ДОАХА ЛОВЦАШ

Дерригача дунено даькъала дувц СССР карагІдаьнна исторически гІулакх—советски автоматически станци аьттонца Бетта тІа Іойоссаяр. Цунца дувзаденна Л. И. Брежнева, Н. В. Подгорне, А. Н. Косыгина цІерах хІанз а телеграммаш ух доазол дехьарча мехкий пачхаьалкхенийи политически деятелашкара.

Аламий прогресса духьа космос караерлаю Советски Союз даькъала ювцаш а дІахо цо толамаш дахар ловш а шоай ловцаш даххийтад: Болгарски компарте ЦК хьалхарча секретара, НРБ Министрий Совета председателя Тодор Живкова, НРБ Халкъа собране Президиума председателя Георгий Трайкова, ЧССР правительства председателя Йозеф Ленарта, КНДР министрий кабинета председателя Ким Ир Сена, вІашагІкхийттача Іарбий Республика президента Гамаль Абдель Насера, Пакистана президента Мохаммед Айюб Хана, Гвинейски Республика президента Ахмед Секу Туре, Алжирски Халкъа Демократически Республика революционни совета председателя а Министрий Совета председателя а Хуари Бумедьена, Итале президента Джузеппе Сарагата, Австрийски Республика Федеральни президента Франс Ионаса, Швеце премьер - министра Таге Эрландера, Ирана шаха Мохаммед Реза Пехлеви, Замбе Республика президента К. Д. Каунда, ВІашагІкхийттача Къамий Организаце генеральни секретара У Тана, Афганистана корола Мухаммед Захира, Афганистана премьер - министра декхараш кхоачашдеш волча Абдул Сатар Шализе, Ирана премьер - министра Амир Аббас Ховейда, Непала корола Махендра, ОАР-а премьер-министра Закария Мохи ад-Дина, Сире президентски совета председателя Мухаммед Амин аль-Хафеза, Иордане корола аль-Хусейна, Ирака премьер - министреи кхыча мехкашцарча гІулакхий министреи Абдель Рахман аль-Баззаза, Израила президента Залман Шазара, Бельге корола Бодуэна, Нови Зеланде премьер - министра Кейт Холиока, ФРГ федеральни канцлера Людвиг Эрхарда, Японе премьер - министра Эйсаку Сато, Мексика ВІашагІкхийттача Штатий президента Густаво Диас Ордаса, Аргентински Республика президента Артуро У. Ильиа, Конго (Браззавиль) Республика президента Массамба-Деба, Уганда премьер - министра А. Милтон Оботе, Тунисски Республика президента Хабиб Бургиба, Сомале премьер-министра Абдиризак Хаджи Хуссейна, Сингапура премьер - министра Ли Куан Ю, Инде премьер - министра Индира Ганде, Индонезе Республика президента Сукарно, Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман фронта Центральни Комитета Президиума председателя Нгуен Хыу Тхо, Камеруна Федеративни республика президента Ахиджо.

Дег тІара ловца боаккхаш КПСС Центральни Комитета цІерах телеграммаш кхаьчай Германе Коммунистически партегара, ОАР-а Арабски социалистически союзагара, Чиле социалистически партегареи халкъа гІулакхаш чакхдоахача Революционни фронтагареи, Греце Коммунистически парте Центральни Комитетагара, Португальски компартегара, Судански коммунистически парте Центральни Комитетагара, Сирийски компарте Центральни Комитетагара.

(ТАСС).

«Луна-9» яхача автоматически станце бетта панорама участкех цхьанне сурт даьккхад.
Сурта кІала аьрда оагІорахьа гуш я телевизионни камера чулаьца йола станце конструкце элементех цхьаяраш. Аьтта оагІорахьа — конструкце кхыйола элемент.

ТАСС фотохроника.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

МАСТЕР ПРОИЗВОДСТВЕ

Коллектива идейно-политически кхетам балара гIулакхна завода кулгалдеча юкъерча звенона хьалхашка доккхий декхараш уьттаду завода парткомо.

Мастер производстве. Цунах алхха шийн цхьа профессиональни говзал йолаш вола саг мара ца лоархIаш йола уйла хIанз а дIаяьнайц вай. Цхьабакъда, общественна хьалхашка латтача декхараша дIадех мастеро производствана хьалхара денна ца Iеш, шийн коллективера нах кхетабара хьалхара а жоп лулга. хIана аьлча вай хана вIашагIдала йиш йоацаш ши гIулакх да уж. Шийн участко, смено план кхоачашъяра йоакхо еш вола мастер ше кулгалдеш йолча коллектива барт тоабара, производства план кхоачашъяра сагота хургболча уйланца хIара болхло хьалкхевара а йоакхо е езаш ва. Продукци ше хьаеш волчоа эггара гаргагIа латташ вола мастер администратор хинна ца Iеш, доал делгеи хьехам телгеи цхьана тардеш вола болхлочун хьехархо а хила веза. Уж деррига декхараш кхоачашдара марксизма - ленинизма революционни чулоацам кIоаргга кхетабар, техникеи производства экономикеи йовзар, керда, прогрессивни мел дар тIаэцаш, нах тешабеш, кхетабеш, шийна тIехьабаха ховш хилар санна дола дика гIулакхаш доахкаш хила веза мастер.

Мастералла болх беш 181 саг ва заводе. Царех дукхагIа бараш хIанз кулгалдеча юкъерча звенона хьалхашка латтача декхараша маяххара ба. Из боккха низ ба, хIаьта коллектива юкъе кхетама болх беча хана парткомо из оарцагIа а боах. Тоъал кийчо йолаш бола мастераш - коммунисташ партийни дешара сете а дешара кхыча формашка а пропагандисталла болх бе оттабу парткомо.

Занятешта дика, кхетамца кийчлу юххьерча политшкола пропагандисташ — коммунисташ нн. Н. П. Чутунов — механически цех, А. Д. Попов — ремонтни цех. Цеха партийни бюро секретарь волча коммуниста нов. А. Д. Попова доккха дакъа доал промышленни эстетика ремонтни цехе юкъеяхьара гIулакха.

Уж тайпа, кхоачам хиллал теоретически кийчо йоацаш а, цхьабакъда, практически опыт йолаш а бола мастераш хьалха латтача опыта школай кулгалхой ба.

Масала, чон лоаладеча цеха мастер — коммунист нов. В. Г. Васютин кулгалдеш ва шоай цехерча цу тайпарча школапа. Шийн группе еш йола занятеш коллектива хIара члено шийн дикагIа йола опыт кхычарна дIалургйолчеи кхычаръяр шоашта хьаIомаергйолчеи тайпара вIаштIехьйоах цо. Цу гIулакха болх беччa моттиге практически занятеш ю хьалха латта опыт дIа-хьа эцараи къахьегама овсарле лакхъяра прием хьаIомаяраи. Цун деррига производственни гIулакхаш айхха дувзаденна да политически тхьамада, организатор, наха хьехам телар волча цун политически гIулакхашца. Даим нахаца болх беш хиларах цо цар низаш тIадерзаду хоадамболлаш дола производственни декхараш кхоачашдара, вIаштIехьдоаккх царех хIаране шийн болх цIена кхоачашбелга, производство дегIаяра сагота волаш хулга.

Къахьегама овсарле дикка лакхъяь йола бригадаш цехе вIашагIтохилга эггара хьалха дIадоладаьр а вIаштIехьдаьккхар а коммунист В. Г. Васютин вар.

Цу цеха мастер — коммунист нов. Р. Н. Долженков цехерча халкъа контролерий поста председатель ва. Дукха болх бу цо технологически дисциплина телхаерашца, балха тIа брак ерашца. Цхьа ха яр цехе брак сов дукха еш, хIаьта цо механически цеха балха чIоагтIа Iоткъам а бора. Коммуниста нов. Р. Н. Долженкова халкъа контролерашца цхьана брака бахьанаш гуча а даьха заготовкай брак кIезигъергйола мероприятеш хьийхар администрацена. Цунах доккха беркат даьлар. Цул совгIа мастера нов. Р. Н. Долженкова боккха агитацонни болх бу цеха коллективе а шийн смене а. Ве доаллаш газет а журнал а долаш каст-каста хул из болхлошта юкъе. ХIана а ва из металли материальни ресурсаши кхояра москвичашеи ленинградашеи дIадоладаь маьхера гIулакх болхлошта дIадовзийташ, цигтача къоастаду цар халкъа копилка чу шоашка мел дакъа лоацалургда. Шийн къахьегамцеи шийгара хьокхам теларцеи наьха безам болийт цо къахьегамах.

Дукха мастераш школашка, техникумашка, институташка дешаш ба. Шоаш дийша баьнначул тIехьагIа шоаш Iомадаь хIамаш цехашка дахь цар, цига къестаду планаш кхоачашъяра дешаел совгIа, коллектива идейно - политически кхетам балара дешаш а. Массаза а уж новкъостий ба къахьегам кхетамца вIаштIехьбоахараши заводе технически прогресс чакхйоахараши.

Технически прогресс бахьан долаш, продукци дукхагIа арахецар духьа лоаттабеча къовсаме дакъа лацаро, цу гIулакхашца дувзаденна хьалхашка уьтта халонаш дIаяхаро новкъостал ду нах масее оагIорахьара дегIабаккхара. Цу цхьан ханна кадрай технически идейни боарам ца хаддаш лакхбаро тешшаме сихлу производство дегIайоалаелгеи эрагаьккха тоаелгеи.

Болат лоаладеча цехе 1959 шера дена дIадоладаьд производство дикагIа вIаштIехьъяккхара, хьалха латта технологи юкъейоалаяра, производства культура лакхъяра гIулакх, хIаьта цунах дика беркат а даьлар. Из бахьан долаш цехе къахьегама овсарле лакхъенна, болхлойи ИТР-йи аланеш тешшаме а лакха а хинна дIаэтта ца Iеш, дикка лакхбелар болх берий сакхетам, юкъедаьлар общественни коллективни хьокхамера гIулакхаш, масала: сквозной бригадаш вIашагIйоххар, бригадир хоржаш хилар, бригаде гуччахьа голосовани а еш болхлошта разрядаш уьттаяр, цехе къаьнагIбарий совет вIашагIйоллар, дуккха кхыдола дика гIулакхаш. Цу хана дена цеха юкъара собрани яргара дена тIадилла моллагIа а общественни гIулакх цIена чакхдаккхарга кхаччалца йола ерригa - общественни мероприятеш чакхйоахача метте дукха а дукхагIа лакхделар цеха коллектива хьинар. Знанешта дукхагIа тIакхе баьлар нах. Цехе хьал а кхийна, тешшаме чIоагI а енна шоай болхлойи ИТР-ийи кадраш дIаэттар. Итт шу совгIа ха я коммуниста Петров Михаил Михайловича цехе болх бу. Сабарца, гIулакхаца, доагIар дизза хьадехарца белгалвоалаш ва смена начальник нов. Петров. Болхлочун дег чу кхача хов цунна, болхлошта из а веза дукха. Цудухьа хержар цар из шоай цеха партбюро секретаралла. Тоъал ха яха саг ше воллашехьа а сайрийнарча школе 10 класс дика чакхъяьккхар цо. 1964—1965 шерашка кхетамца лелайир цо коммунистически къахьегама школа.

Чоалхане гIулакх да производство кийчъе езача мастера коммуниста нов. Евстафьев Василий Федоровича тIалаттар, цхьабакъда, цунна ха корайоагIа занятешка волча хана меттел, ше мукъа мел волча хана а нахаца къамаьл де. Делкъийга перерыв йолча хана каст-каста гу из деша ухаранца къамаьл деш.

Сакъердаме а дуккхача мастераша хьехам эцаргболаш а яр воккхагIа вола мастер нов. И. П. Йодис а волаш йолча пролето болх во беш хилар дувцаш ноябрь бетта хинна цеха партийни бюро заседани. Бюро заседанена материал кийчъеш хиннача комиссе участка балха боккъонца анализ а яь, соцадир, участко болх во бара маIан воккхагIа волча мастера нов. И. Йодиса коллективана лерттIа кулгал ца делга, шийна карарча нахаца из гIожа волга, наьха инициатива цо хьал ца оттийтилга хилар. Цу дешах лаьца тIаийцача соцамо новкъостал дир воккхагIа волча мастера нов. Йодиса смене меттел, ерригача цехе а къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара, хIана аьлча партбюро заседане бийха хиннача вокх мастераша цунах шоашта йоагтIаш йола вывод йир.

Дукха мастераш ба хIанз юххьанцара образовани мара а йоацаш, шоай практически опытах кхоачам а беш, общеобразовательни боарам лакхбе дага боацаш. Къахьегама дисциплина телхаеш а моттигаш нийслу мастерашта юкъе.

Мастераша коллективаца беча балха боккха лоархIам а беш, завода цехашка гуччахьара партийни собранеш е лаьрхIар парткомо, дувца оттадаь «Производстве мастера лоархIам лакхбарах» яха дош а долаш.

Сакъердаме хилар докладчика меттел, цеха мастераша шоаш коллективашца бу болх бувцаш къамаьлаш а деш, металлоконструкцей цехе хинна партийни собрани. Шоай сменашка шоаш беча кхетама балхах лаьца партийни собранена дувца хIама доацаш бисар цхьабола мастераш. Масала, цеха мастера А. Н. Шмыкова болхлошта кхетам луш ца хиларал совгIа, каст-каста ше а телхайора къахьегама дисциплина, цудухьа коммунисташа цунна чIоагтIа критика а йир.

Юкъерча звенох болча кулгалдеча болхлошкара дIадехараш дукхагIа лакхлу КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеша. ГIулакх довзарах, кхетамца хиларах, кердадар дезаш хиларах латташ йола инициатива массаза а мастерах доаллаш дола гIулакх хила деза кердача хьалашка заводо болх беча хана.

В. ШЕЙКИН,
«Красный молот» яхача завода партнома секретарь.

КОММУНИСТАШ ХЬАЛХА ЛАТТ

Лоамашка улл Орджоникидзе цIерах йола тха колхоз. Цудухьа атта дац из боахам рентабельничарна тIехьакхебе. Шу хьалха колхоз тIехьаюсачарех яр. Лаьттан чIегилгаш юх-юхе ца ахкар бахьан долаш, йолаш йолча техникаx бизза пайда эца йиш яцар. ДукхагIа дола балхаш кулгашца дора.

Колхозхоша кхееча хьажкIашка, коартолашка, кIинага дIадолар хьахулачул дукха лакхагIа дар. Доккха зе хулар доахан леладеча а. Цхьаккха шурий-товарни фермо кхоачашъяцар шура яккхара, пачхьалкхента йоахкара планаш. Геттара воча хьале дар доахан дебадара гIулакх.

Иштта дола хьал кхы цхьаккха кийча а ла йиш йолаш дацар. Цудухьа, колхоза коммунисташеи кулгалхошеи лаьрхIар фуннагIа даь а боахама гIулакхаш тоаде.

Нагахьа санна соахкалцца гурахьа дувча кIина лаьрхIа лаьтта кийчдеш хиннадеце, дIадахача юртбоахама шера из кийчдар бахьан долаш дика толамаш даьхар колхозо. 400 гектара тIа дикагIа йолча агротехнически ханашка, лаьтта дика кийч а даь дIадийра кIа. Шийн ханнахьа минеральни удобренеш тайсар. Из культура кхееш яр коммунист Гарахоев Зяуддин керте латта тракторно-полеводчески бригада. КIа кхедарах совгIа бригадо 100 гектар лаьттан тIа хьажкIаш а, иштта кхыйола культураш а кхею. Дукха дика коммунисташ бар цу бригале къахьегаш а шоашкара хьокхамаш гойташ а.

Къахьегарга хьежжа хул хьабоала пайда а. Планах 15,5 центнер кIаи 25 центнер хьажкIаши чуэца езаш хиннача метте хIара гектара тIара 25 центнер кIаи 36 центнер хьажкIаши чуийцар бригадо. Иштта дика хьувкъайир гидуаргаш а.

Цхьабакъда, даьхача толамех дог гIоздаьнна колхозахой цу тIа совцанзар.

ХIанз лерттIа кийчо яьй бIаьстанна. Мел эша минеральни а моттигера а удобренеш тайсай кхашка. Дог тийша ба тха колхозахой шоаш укх шера а хьажкIий, кIин, коартолий, кхыйолча культурай лакха хьувкъамаш кхедергхиларах. Хьоите а харжа а хержа кийчдаьд дIадуврдола фу.

Боккха теркам тIабахийтаб колхозе юртбоахама техникеи инвентари ханнахьа ремонт а яь дIаоттаяра. Тхоай ремонтни мастерской яц тха. ХIаьта а дIадахача шера йиълагIча квартала план кхоачашъяьй. Оттаьча графиках лел укх шера хьалхарча квартале ремонт елга а.

Шурий-товарни ши ферма я тха боахаме. ЧIоагIа теркам тIабахийта лелабу парткомо а колхоза кулгалхоша а фермай болх. Фермашта керте латт коммунист Хамхоев Аьхьмади Костоев Висангирин. Цхьатаррарча хьалашка я шаккхе а ферма. Цхьабакъда, дукха вогIа да гIулакхаш нов. Хамхоев керте латтача № 2 йолча ферме. КIезига йоаккх доахангара шура. Цун керттера бахьан да доахан лерттIа ца кхабар, шийн ханнахьа ца деттар. Доакъар Iанарца кIаьддац, цхьаккха тайпа концентраташ телац. Колхоза парткомо тIадиллад зоотехника нов. Дзейтовнеи ферма завелующена нов. Хамхоевней укх лоацача хана ферма болх тоабелга.

ХIаьта цхьоалагIча ферме иштта бац болх. Дизза кхоачашду доаркаша шоай де дезар. Шоай ханнахьа кхоаб, детт доахан. Iанарца кIаьл а деш, концентраташ а етташ тел гIожа доакъар.

Тха фермай йиш я дукхагIа шура яккха а укх шерара план тIехкхоачашъе а. Из къаьгта хьахьокх тха дикагIйолча доярка Х. Оздоевас. Соахка ше лелабеча хIара Iаттагара 2710 килограмм шура яьккхар цо. Иштта дика къахьег дояркаша Чаниева Лидас, Героева Асета, кхычар а. Шеко а йоацаш ала йиш я укх шера колхоза гIулакхаш дикка тоалургда аьнна.

С. ЦИЦКИЕВ,
Сунженски района Орджоникидзе цIерахча колхоза парткома секретарь.

КОМСОМОЛЬЦАША ХЬОКХАМ ТЕЛ

Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхоза центральни мастерской юртбоахама техникана ремонт еча лоархIаме дакъа лоац комсомольцаша. 2 комбайна, 3 автомашина, 25 трактора ремонт яь баьннаб уж.

ХIанз КПСС XXIII съезда сийна вахте эттаб кагирхой. Советски Эскара ди тIакхачалехьа комбайнашта, тракторашта, автомашинашта ремонт яь яккха социалистически декхараш тIаийцад цар.

Массанел дикагIа а сихагIа а техника тоаю комсомольцаша, коммунистически къахьегама ударникаша С. Толхигова, Ю. Бексултанова. ХIара денна нормаш 150 процент кхоачашъю цар.

В. АЛЕКСЕЕВ.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои тIаийцаб «1966 шера юкъараобразовательни школаш йистейоаха кагирхой Iомабелга шердареи халкъа боахаме балха тIа дIанийсбареи хьакъехьа чакхдаха дезача гIулакхех» бола соцам.

Юкъерча юкъараобразовательни школашка дешара ха цхьан шера лоацъярцеи 1966 шера иттлагIчеи цхьайттлагIчеи классашкара дешархой цхьан ханна арахецаргболаш хиларцеи а, хIаьта иштта бархIлагIча классашкара дешархой алсамагIа арахецарца а дувзаденна КПСС Центральни Комитетои СССР Союза Министрий Советои соцам баьб:

1. Союзни республикай компартей ЦК, парте крайкомаш, обкомаш, горкомаш, райкомаш, союзни а автономни а республикай Министрий Советаш, краевой, областной, городской, районни къахьегамхой депутатий Советий исполкомаш, министерстваш, ведомстваш декхарийла йойла юкъараобразовательни школаш йистейоахача дешархой алсамъяккха контингент дIахо дешара 1966 шера дешара заведенешка дIаэцилга а, хIаьта иштта производстве балха тIа а боацаш дIахо деша йиш йоацаш болча кагирхой дакъа, хьалхагIа профессиональни кийч а деш, шийн ханнахьа халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка балха тIа дIанийсделга а Iалашде.

2. 1966 шера юкъараобразовательни школаш йистейоахача кагирхошка дIахо дешийтараи кагирхой профессиональни кийчбараи дола хьалаш хилийтар духьа:

— 1965 шера хиннарел 631 эзар саг дукхагIа волаш хулийталда бархI шера дешара школаша арахецараш 1966 шера ийслагIча классашка дIайийбар;

— партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша дакъа а лоацаш, союзни республикай компартей ЦК-и Министрий Советашеи къоастадолда массане дешанза дарг а доацаш бархI шера дешар дешилгеи юкъараобразовательни школашкара дIабувлар кIезигделгеи Iалашдара чакхдаха деза гIулакхаш;

— 1965 шера хиннарел 124 эзар саг дукхагIа волаш хулийталда дешархой дийнахьа дешача юкъерча специальни дешара заведенешка деша 1966 шера дIайийбар;

— 1965 шера хиннарел 34 эзар саг дукхагIа волаш хулийталда студенташ дийнахьа дешача лакхерча дешара заведенешка деша 1966 шера дIайийбар, керттерча даькъе лоаман, металлургически, энергетически производства специальносташ йола, химико-технологически, радиоэлектронни, кхыча кердача техника специальносташ йола инженерно-технически кадраш, юрта боахама, яйгачеи кхачани промышленноста специалисташ, хIаьта иштта халкъа боахама ерригача отраслешта бола экономисташ кийчбара;

— 1965 шера хиннарел 131,8 эзар саг дукхагIа волаш хулийталда дешархой дийнахьа дешача профессионально-технически училищашка деша 1966 шера дIайийбар.

Профессионально-технически училищашта комплектовани еш теркалдолда юкъерча юкъараобразовательни школашкара арахецарех шоаш къаьстта йола группаш елга. БархI шера дешара школаш йистейоаха дешархой профессионально - технически училищашка дIайийбар кIезиг ма долийталда;

— юкъера юкъараобразовательни школаш йистеьхача кагирхоех квалифицированни болхлой кийчбар духьа профессионально - технически образоване органий системе хьайойла йоккхийча промышленни предприятешкара, совхозашкара, гIишлош еча а кхыча а организацешкара технически училищаш. Цу белгалъьча технически училищашка деша 1966 шера 96,8 эзар саг дIаэцара план чIоагIйойла;

— Союзни республикай Министрий Советаша, СССР министерствашеи ведомствашеи предприятешка а, хIаьта иштта профессионально-технически училищашка а (предприятешка, гIишлош ечеи кхычеи организацешца договораш а деш, цар средствай чотах) вIашагIйоллийла (халкъа боахама отраслешта эшача кадрай терко а йолаш) балха тIа а боацаш 6 беттага кхаччалца йолча хана, хIаьта нонагIа чоалханегIа йолча профессей хьакъехьа — цхьан шерага кхаччалца йолча хана дешара йолча лоацачa ханарча курсий шерра сеть, юкъера школаш йистеьхача кагирхоех промышленноста, гIишлонашта, транспорта, бувзама, коммунальни предприятешта бола, совхозашта, колхозашта, кхыча предприятешта организацештеи бола квалифицированни болхлой кийчбар духьа.

Юкъера школаш йистейоахача кагирхоех цу белгалъьча курсашка 40,5 эзар сагал кIезигагIа боацаш болхлой-гIишлошъераш (монтажникаши механизаторашы), 43 эзар сагал кIезигагIа боацаш — торговлеи общественни кхачани болхлой, 25,6 эзар сагал кIезигагIа боацаш — бахаш бола нах вахара гIулакхашта Iалашбара болхлой кийчбара 1966 шера йола план чIоагIйойла;

— СССР министерстваши ведомстваши декхарийла йойла юкъера юкъараобразовательни школаш йистейоахача кагирхоех 1967 шера а дIахорча шерашка а болх бе йолайолийтача предприятешка болх бара бола квалифицированни болхлой кийчбара де деза гIулакхаш къоаста а даь, 1966 шера чакхдаха — керда хьалду гIирсаш долча районашка бахаш бола юкъерча школашкара арахецараш (царна лойя) керда болх бе йолалураш санна йолча болх беча предприятешка профессиональни Iомабе ахийтара наькъаца.

3. Союзни республикай Министрий Советаша, СССР министерствашеи ведомствашеи, предприятей, гIишлош еча а кхыча а организацей кулгалхоша де деза гIулакхаш долда кагирхой профессиональни Iомабара, цу гIулакха:

— производстве болхлой кийчбара дешара-производственни база чIоагIйойла, шера планашка белгалдолда дешара комбинаташ (пункташ, дешара - производственни цехаш, пролеташ, участкаш, мастерскеш, полигонаш) хьаелга а шеръелга а;

— базови предприятеша, гIишлош еча а кхыча а организацеша профессионально - технически училищашка царна хиланза яргйоаца оборудовани, машинаш, прибораш, механизмаш дешара процесс чакхъяхара а санна, иштта производственни дешар дешашехь а предприятейи организацейи заказаш кхоачашдара а мах боацаш дIателилга Iалашдолда;

— къонача болхлоша хиланза яргйоаца профессиональни знанеши практически навыкаши сихагIа а дикагIа а караерзаергйолчеи, хIаьта иштта кхерам боацаш болх бара бокъонаш Iомаергйолчеи тайпара кагирхошта производственни специальносташ Iомаелга тоадара чакхдаха деза къоастам боллаш дола гIулакхаш вIаштIехьдоахалда. Кагирхошта профессиональни дешар хьехара къестаболба кагирхой профессиональни кийчбелга хинна ца Iеш, нийса кхетабелга а Iалашде могаргдола эггара дикагIа кийчбенна инженераш, техникаш, квалифицированни болхлой.

4. Профессионально - технически дешара йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитетеи союзни республикай Министрий Советашеи:

— хьашт долаш йолча СССР министерствашцеи ведомствашцеи, хIаьта иштта ВЦСПС-ацеи вIаштIехьъяьккхача профессей переченах промышленносте, юрта боахаме, гIишлошъеча, транспорте, бахача наха бытовой гIулакхаш деча предприятешка болх бе лакха квалификаци йолаш бола болхлой кхаь шерага кхаччалца дешарг а долаш кийчбелга вIаштIехьдоаккхалда профессионально-технически училищашка;

— духхьал производстве кийчбеш болча болхлой профессей перечень оттаьча порядках белгалъеча хана 18 шерага кхаччалца ха яьнна болча кагирхошта цар ханаши Iомаеча профессе халои теркал а еш производственни дешара ханаш уьттайойла, цхьабакъда, цхьан шерал тIех йоацаш.

5. Юкъера школа йистеьккха болча керда вIашагIйохкача технически училищайи профессионально-технически училищай къаьст-къаьстача группайи дешархошта оттаьча порядках стипенди телда.

6. Предприятешеи организацешеи производствана тIера а баьха квалифицированни болхлой кийчбеча курсашка хьежабеча кагирхоех болча наха уж дIатIабахийта кийчбеш йолча профессенеи (гIулакха) квалификаценеи оттаьча тарифни ставках (гIулакха окладах) 50 процент тергдолаш оттадолда. Арахьара тIабаьхка курсашка дешаш болча наха курсашка боагIаши юха болхаши наькъа дайнар оттадаьча боарамех дIалулда.

7. 1966 шера юкъараобразовательни школа йистейоаккхаргйолаш а производствана тIера баьнна дIахо деша йиш йоацаш а бола кагирхой шоай ханнахьа балхаш тIа дIанийсбара союзни республикай Министрий Советашта тIадуллалда 2 бутт ха ялалехьа хIара городаи районаи хьалда йола мероприятеш оттаелга кагирхой балхаш тIа даниисбара заданеш городеи районеи территоре тIарча предприятешка, колхозашка, совхозашка, гIишлошъечеи кхычеи организацешка царна лакхе латта ведомство моллагIа яле а къахьегамхой депутатий Советий исполкомаша шоай ханнахьа дIакхоачаелга Iалаш а деш. Хьожабанза ца боалаш хуле юкъера юкъарча образоване школаш йистеьха бола кагирхой организованни порядках мехкарча лоархIамегIарча предприятешкеи гIишлонашкеи хьежабелга оттадолда (парна лойя).

8. Юртбоахама органаша, халкъа образоване органаша, комсомольски организацеша дакъа а лоацаш союзни республикай компартей ЦК-ашеи союзни республикай Министрий Советашеи Iалашдолда юкъера школаш йистеьха бола 500 эзар сагал кIезигагIа боаца нах колхозашка, совхозашка, пачхахьалкхен кхыча юртбоахама предприятешка балха бохийтилга.

Цу кагирхоша курсашкеи духхьал производствеи механизаторий, гIишлошъерий, хьайбаш леладерий профессеш а юрта боахама эшаш йола кхы тайпа профессеш а Iомаергйола хьалаш хулийталда.

9. Эшшача боараме юкъара образовани йолаш болча болхлошца торговлеи общественни кхачани предприятеш Iалашъяр духьа юкъараобразовательни школаш йистейоаха 314 эзар саг, хьалхагIа царна училищашка, школашка, курсашка, духхьал производстве профессиональни дешар а хьийха, пачхахьалкхен торговлеи потребительски кооперацеи системе 1966 шера балха вахийтара хьакъехьа СССР торговле Министерстваи Центросоюзои енна предложенеш тIаэцийла.

10. Юкъараобразовательни школаш йистейоахаш бола кагирхой балхаш тIа дукхагIа дIанийбергбола хьалаш хилийтар духьа балха моттигашта бронь оттайойла предприятейи организацейи берригача болхлоех 0,5 процентагара 10 процентага кхаччалца бола кагирхой балха дIаэцара.

Халкъа боахама доакъошта оттадьча боарамашка хьежжа шоай карарча предприятешка, гIишлошка, кхыча организацешка кагирхой дIанийбара балха моттигашта бронь чIоагIйойла СССР министерствашеи ведомствашеи, союзни республикай Министрий Советаша.

Дешархой, царна чIоагIъяьча бронага хьежжа, балхаш тIа дIанийсбара планаш предприятешка, гIишлонашка, кхыча организацешка дIакхоачайойла краевой, областной, городской, районни къахьегамхой депутатий Советий исполкомаша, моллагIча ведомства кара уж яле а.

Нагтахьа йолча хана союзни республикай Министрий Советашта мукъа лулба республика территоре тIарча предприятешта, гIишлонашта, совхозашта, кхыча организацешта 1966 шера, моллагIча ведомства кара уж яле а, ученикийи болхлойи моттигаш дукхагIа яла йиш хиларга хьежжа, кагирхой балха дIаэцара бронах чIоагIдаьча боарамел тIехйола заданеш уьттае.

11. СССР Госплан, СССР министерстваши ведомстваши, союзни республикай Министрий Советаш декхарийла йойла 1966 шера дена къахьегама оттаьча планашка, чIоагIъяьча алапе фонда боараме, кагирхой къахьегамах мах балара тоъал хургйола алапе фонд къаьсттача мугIарца хьакъоастае, кагирхой балхаш тIа дIанийсбара промышленни предприятештеи гIишлоштеи оттаяь план теркал а еш.

СССР министерствашцеи ведомствашеи, союзни республикай Министрий Советашта бокъо луйла кагирхой къахьегамах боагIа мах дIателара къоастаяь алапе фонд болхлойи гIулакхерча наьхеи алапеи ерригача фондал сов ца йоаккхаш дукхагIа хилийта а алапе фонд кагирхой къахьегамах мах телара ведомствана кара йолча предприятештеи гIишлонаштеи юкъе дIа-юха екъа, предприятейи гIишлонийи кварталийи беттайи планашта юкъе хувцамаш дара оттаяь ханаш мичча бесса яле а.

12. Промышленни предприятейи гIишлошъеча организацейи кулгалхошта бокъо луйла йоагтIаш йолча профсоюзий комитетаща дагабаьнначул тIехьагIа, 18 шерага кхаччалца ха яьнна болча производственни дешар а долаш йола юкъараобразовательни школаш, лоацача ханна йола курсаш йистеьха е духхьал производстве индивидуально-бригадни дешар чакхдаьккха болча болхлошта шоаш болх бе болабеннач ул тIехьагIа хьалхара биъ бутт чакхбаллалца лохъяь, цхьабакъда, 20 процентал тIех йоацаш балха нормаш оттае.

Лакхе бийцача къонача болхлошта кIезигагIа йола балха нормаш оттаярца дувзаденна дIадохийтар шошоай предприятейи организацейи алапей фондашкара хулийталда.

13. Юкъараобразовательни школаш йистейоахаш бола кагирхой балха дIаэца предприятей безам дукхагIа хилийтар духьа СССР Госплана мукъа лулба 1966—1967 шерашка рентабельно болх беш йолча яйгачеи кхачани промышленноста предприятештеи бахача наха бытовой гIулакхаш деча предприятештеи, бахача наха хоатташ йола продукци хьаяраи бахача наха бытовой гIулакхаш дараи кхы тIа а заданеш цар тIаэцача а цунца дувзаденна болхлой дукхагIа хулийтача а хана чIоагIъяьча алапе фондал совгIа план тIехкхоачашъяьча хIара процентах алапе фонда цхьан процента боарамe алапи дIадалара эша ахча тела.

14. Союзни республикай компартей ЦК-аштеи союзни республикай Министрий Советаштеи могадолда союзни автономни республикашка, краяшка, областашка, городашка, районашка кагирхой балхаш тIа дIанийсбара республика Министрий Совета председатела заместитель (крайисполкома, облисполкома, горисполкома, райисполкома председатела заместитель) — комиссе председатель, партийни, профсоюзни, комсомольски, боахама организацей, управлене органашка берригa болх берел дукхагIа боацаш штатни болхлойи алапе фонди йолаш йолча халкъеи профессионально - технически образованеи органий викалаш юкъе а болаш кагирхой балхаш тIа дIанийсбара йола комиссеш бутт ха ялалехьа вIашагIйохкилга.

18 шерага кхачанза бола къона болхлойи гIулакхера нахи мукъа ца балийтача ца йоалаш йола предприятеши организацеши декхарийла я кагирхой балхаш тIа дIанийсбара йолча городской (районни) комиссешца цхьана уж кердача моттиге балха тIа дIанийсбелга вIаштIехьдаккха.

15. Союзни автономни республикай Министрий Советашта, СССР министерстваштеи ведомстваштеи, краевой, областной, городской, районни къахьегамхой депутатий Советий исполкомашта тIадуллалда плановни органашца цхьана юкъерчеи кагийчеи городашка а кагирхой къахьегамах пайда эцара тоъал торонаш йоацача болхлой поселкашка а 1966 шера ер гIулакхаш чакхдоахилга Iалашдар:

— кагирхойчох дукхагIа а эцаш къахьегамах пайда эцаргбола керда производстваш дегIайоалаелга а болх беш йолча предприятешка цехаши участкаши йоххилга а;

— индустриальни центрий предприятешцарча коопераце ларда тIа йоккхийча предприятей филиалаши цехаши йоххилга, шолхеи гIонна йолеи производстваш вIашагIйоххилга;

— моттигерча бедалахи материалехи, промышленностеи юрта боахамеи хьакъестача хIамаех пайда эцара ларда тIа моттигерча промышленноста предприятеш шеръелга, культурно-бытовой гIулакхашта эша товараш, гIишлой материалаш, баьца даарийи сомийи консерваш хьаю производство вIашагIйоллилгеи уж дукхагIа хьаелгеи, акха комараши соми кийчбелга, и кх. дI., хIаьта иштта бахача наха бытовой гIулакхаш ду предприятеш дегIайоалаелга, къаьстта а юрташка.

16. Кагирхой производстве дIанийсбара, царна профессиональни дешар хьехара, кхетам балара, царех къахьегаме пайда эцара лоаттабу тIахьожам чIоагIболба союзни республикай компартей ЦК-ша, парте крайкомаша, обкомаша, горкомаша, райкомаша профсоюзни комсомольски организацешца цхьана.

Кагирхой къахьегам лорабара хьакъехьара законаш боахамий кулгалхоша мишта кхоачашду хьожаш чIоагтIа тIахьожам лоаттабелга Iалашдолда ВЦСПС-ои моттигерча профсоюзни организацешеи; лакхболба кагирхошта производственно-технически дешар хьехарцеи цар къахьегара а салаIара а хиланза даргдоаца хьалаш хилийтарцеи, хIаьта иштта хиланза даргдоаца бытовой хьалаш а хилийтарца дувзаденна беча балха тIара профсоюзни организацей лоархIам.

ВЛКСМ ЦК-аси моттигерча комсомольски органашеи лакхболба школера производстве баьхкача кагирхошта къахьегама кхетам балара хьалхара комсомольски организацей бехктокхам, профессеш, технически знанеш, хьалха латтача болхлой балха методаш Iомае дукхагIа безам хулийталба кагийча наьхеи мехкарийи.

Комсомольски органаша халкъа образоване органашца цхьана юкъерча юкъарчаобразовательни школашка кагирхошта профессиональни кхетам луш бу болх чIоагIболба, гIишлошъеча, юрта боахаме, торговлеи общественни кхачани предприятешка, хIаьта иштта бахача наха гIулакхаш дарца дувзаденна долча кхыча доакъой предприятешка беча балха уж шерра юкъеоза безаш хилар теркал а деш.

Аьттув боацача климатически хьалашка хьахулаш, лазараштеи юрта боахама зедераштеи духьалъотталуш долча кIаьдачеи чIоагIачеи гуйран кIиний керда сорташ ВОСХНИЛ-а академика П. П. Лукьяненко кулгалца хьакхоллара дIахо болх беш ба Краснодарски юрта боахама Iилма-тохкама института Iилмахой.

Йоккха говзал йолча селекционера П. П. Лукьяненкос хьадаьд гуйран кIиний 20 гаргга сорт. Укх тIеххьарча шерашка кхы а ши йиша хьахиннай «безостая-1» яхача кIин — «ранняя-12» а «краснодарская-6» а. Края массе а зоне паччахьалкхен тохкамех толаме чакхдаьннад «ранняя-12». Из кIа боккха фийг болаш а хьоар овсаре долаш а, хIаьта «безостая-1»-нел кIира хьалхагIа кхачаш а да.

Сурта тIа: Социалистически Къахьегама Турпал Ленински преме лауреат П. П. Лукьяненкои (аьрдехьа) селекце отдела воккхагIа вола Iилман болхло аспирант Ю. М. Пучкови гуйран кIин кердача сорта коллекционни канаш хоржаш ба.

Е. Шулепова сурт. ТАСС фотохроника.

Россе боаха гIа

Кепа теха арабаьккхача РСФСР Министрий Советерча Центральни статистически управлене хоама тIа я 1965 шера Федераце халкъа боахам дегIаахара паччахьалкхен план кхоачашъяра итогаш.

Общественни продукт (материальни производства дерригача доакъой продукци) 1964 шераца нийсйича 106 процент хилар 1965 шера, къаман доход — 106 процент, шу чакхдоаллаш халкъа боахамера керттера производственни фондаш — 109 процент, промышленноста продукци — 107,3 процент, юрта боахама продукци — 98 процент, промышленностера къахьегама овсарле — 104,6 процент хилар, гIишлошъеча — 106 процент, халкъа боахамера пайда — 106 процент, бахача нахах хIара сага сих лоархIаш йола реальни доходаш — 107 процент.

Производства берригача боарамеи продукце дукхагIа долча лоархIамегIарча тайпайи шера план ханал хьалха кхоачашъяьй РСФСР промышленносто. ХьалхагIа дIадахача шераца нийсйича промышленноста къаьст-къаьстача доакъой продукци дукхагIа хиннай: электроэнергии теплоэнергии — 10 процент, доагора промышленность — 7 процент, Iаьржеи бесаш долеи металлурги — 9 процент, химически промышленность — 12, машинаш ери металлах оатхалаш ери — 8, хьун, хьу чакхйоаха, каьхата промышленность — 4, гIишлой материалий промышленность — 7, яйгеи кхачани промышленность — 6 процент, культурно - бытовой гIулакхашта эша предметаш хьадар — 9 процент.

ДIадахача ворхI шера заданел совгIа хьаьй 26 миллиард сом гарга мах бола промышленни продукци.

РСФСР ЦСУ хоама тIа йоах, дIадахача шера мероприятеш чакхъяьхай халкъа боахаме дIахо технически прогресс яра. Цу гIулакха дика новкъостал даьд къахьегамхой творчески хьинаро. Шерра чакхъяьккхай машинаш, оборудовани, производства технологически процессаш техничести эргаяьха тоаяра а хIаьта иштта къахьегама хьалаш тоадара а тIаерзаяь цаIи ахи миллион предложени.

КарагIдаьннача толамашта нийсса цхьадола кхоачамбоацараш а хиннад промышленноста балха тIа. Цхьайолча предприятеша кхоачашъяьяц продукци арахецара, къахьегама овсарле лакхъяра, продукци яккхарга дIабода мах лохбара, накопленеш совъяхара планаш.

РСФСР ЦСУ дIахо белгалдоаккх, КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленума решенешка хьежжа юрта боахам дIахо дегIаакхувлара, колхозийи совхозийи экономика чIоагIъяра йоккхий мероприятеш чакхъяьха хилар. 1964 шераца нийсйича 10 процент дукхагIа хиннай колхозий валови доходаш, колхозхоштa къахьегамах тела мах 11 процент лакхбеннаб. Пайда телаш йола совхозаш дукхагIа хиннай, цхьабакъда, рентабельно болх беш дац хIанз а дерригa боахамаш. Дикка лакхъеннай хьайбай продукци. Лаьттанцара йоала продукци, цхьайолча районашка ялаташ ца хьувкъар бахьан долаш, 1964 шерарчул кIезигагIа хилар. РСФСР-е дерригa чудена ялат 69,4 миллион тонн хилар. 1964 шерарчул дукхагIа гулъяьй гречиха, дуга, соя, хIаьта иштта лен-долгунец а.

БIаьстан юхье ялаташ дIаде кийчлуш я колхозаши совхозаши. 72 миллион гектара тIа зябь аьхай, дIаоттадаьд бIаьстан юхье дIадувргдолча ялатий ялата-бобови культурай 120 миллион центнер фу.

Юкъера лаьрхIача цхьан Iаттагара 1964 шерарчул 252 килограмм дукхагIа шура яьккхай колхозашкеи совхозашкеи. Хьайбай продукташ дукхагIа яхаро йиш хилийтар доахан, шура, фуаш, тха эцара паччахьалкхен план тIеххкхоачашъе. Массе а тайпа боахамашкара хьайбаш дийба а дийба, шу чакхдоалача хана еррал хилар: доахан — 48,2 миллион бежан, хьакхарч — 29,4 миллион, жаи гаьзарийи — 61,5 миллион.

РСФСР ЦСУ хоама тIа йоалаю паччахьалкхеной колхозашеи юрта боахамга йохийта капитальни вложенеш дукхагIа хиларах, юрта тайп-тайпара техника теларах, транспорта балхах йола даннеш. «Капитальни гIишлош хьалъяр» яхача раздела тIа йоах, 1965 шера болх бе йоаленнай 230 керда йоккха паччахьалкхен промышленни предприяти. Цул совгIа, производствана механизации интенсификации яра, оборудованена модернизаци яра, болх беш йолча предприятешка кхьдола гIулакхаш чакхдахара чотах лакхденнад чон, болат, Iаьржача металлий прокат, химически оборудовани, каьхат, кхыяраш хьаю низаш.

1965 шера паччахьалкхени кооперативни организацешта РСФСР халкъа боахамга дIадахийтад 26 миллиард сом — 1964 шерарчул 6 процент дукхагIа.

Шера юкъера лаьрхIача РСФСР халкъа боахаме болх беш хинна болхлойи гIулакхера нахи 47,5 миллион сагага дIа а кхаьча, 1964 шерарчул цхьа миллиони 900 эзари саг дукхагIа хилар. Укх тIеххьарча шин шера алапеш лакхдаьд юкъарчал доацаш бахача наха гIулакхдеш долча халкъа боахама доакъошкарча болхлошта. Алапеш лакхдаьд просвещене, унахцIено лораяра, чуIеча цIеной - коммунальни боахама, торговле, общественни кхачан, кхыча доакъой 12 миллион хIана вац аьнна волча болхлочоа.

Потреблене общественни фондашкара бахача нахага кхаьча дерригa ахча а льготаш а дIадахача шера 25 миллиард сом, 1964 шерарчул 11 процент дукхагIа хилар.

ДIахо толамаш даьхад халкъа образоване, Iилма, культура даькъе. Укх дешара шера массе тайпа дешара юкъеэзав 41 миллион совгIа саг. 1965 шера кердача квартирашкеи цIеношкеи ваха чухайна а хьалхагIа хьалдаь хиннача цIеношка чуIе моттигаш тоаяь а ялх миллион совгIа саг ва. Тоаденнад бахача наха ду медицински гIулакх. Шу чакхдоалача хана бахача нахах 10.000 сага лоархIаш 25 лор кхоачар.

РСФСР-е баха нах 1966 шера 1 январь тIакхоачаш 127 миллион саг гаргa вар.

(ТАСС).

ХЬАЛХАРА ТОЛАМАШ

Таханарчул кхоана дукхагIа арахецаргья продукци яхача девизах къахьегаш я Грозненски ремонтно-механически завода коллектив. Шера план ханал хьалха кхоачашъяра сунженски мехкдаьттахой инициатива дог раьза хинна хьаллаьцай заводa болхлоша. Еррига шоай торонаш оарцагIъяьхай цар шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Завода цехий, участкай, смений коллективаша чурча кхоачамех бизза пайда а эцаш, шерра социалистически яхь йоаржаяьй. Цудухьа денгара денга совдувл къахьегама толамаш. ДIабахача бетта план завода коллективо 108,5 процент кхоачашйир. Планал совгIа арахийцар итташ эзараш сомаш мах бола продукци. ДIахо йодача хана уж къахьегама темпаш кхы тIа а лакхъеш къахьега лерхI завода болхлоша.

Январь бетта балха тIа даим хьалха латташ хьаера Калугин Василий Яковлевича кулгалду коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цеха коллектив. Вай республикерча бурув деттарий тIум я оал цу цехах завода болхлоша. Из да а да иштта. Цеха болхлоша ремонт ю бурув деттараштa эшача насосашта, роторашта, АКБ-3 яхача дIоагIашта, трубобураштa, кхычарна. Бурув деттараша доахача къахьегама толамашта юкъе дикка дакъа лоац тха цеха коллективо. Цхьа смена дIаяханц укх шера нормал совгIа ремонт а яь бурув деттараштa эша оборудовани ханал хьалха дIа ца йохьийташ. Цудухьа лакха да даьха къахьегама толамаш. Январь бетта план 122,7 процент кхоачашъяьй цеха болхлоша, планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци 13,6 эзар сома маьха я.

Ши-шегIа хьахулаш дац уж къахьегама толамаш. Толамий лард а хинна вIаэттад болх нийса вIаштIехьбаккхар. КIиранна цкъа итогаш ю баьча балха. Гучадоах балха тIа нийсденна кхоачамбоацараш. ДIахо йодача хана уж ца нийсдалийтари къахьегама темпаш кхы тIа лакхъяри хаьдда йола мероприятеш кийчъю.

Къахьегама овсарле лакха хиларах кхоачамбаь Iац цеха болхлой. ДIаяхача хана буровой оборудованена ремонт во яьй яхаш рекламацеш ухаш хиннай цеха болхлошка. ДIахо йодача хана иштта болх бе йиш йоацилга кхетадир цар. Болх тоабара еррига шоай торонаш оарцагIъяьхар коллективо. Цехе чу испытани а еш бурув деттараштa дIакхухьийт буровой оборудовани, бурув тохача бахийта беза низ тIабохийт хIара оборудованена. Тешамболлаш кхоачамбоацар доацилга хайча мара дIаяхьийтац из. Цудухьа цеха болхлоша арахийцача продукцена юкъе брак йолаш моттиг нийслац.

Металл, материалаш, паччахьалкхен средствaш кхояра бола московски ленинградски предприятей болам дог раьза хинна хьаллаьцар цеха болхлоша. Творчески хьинар совдаьккхар рационализаторашa, новаторашa. ДIадахача шера а тIехьа хьаенача буровой оборудованей солнаш юаенна харшаш даьнна хилча, металлолома лаьрхIа дIакхухьийтар, — йоах цеха болхлоша. Йовш хинна металла тоннаш бIаьш яр. ХIанз кхыча бесса да гIулакх. ДIабахача бетта массехк рационализаторски предложени балха юкъейихьар. АКБ-3 яхача дIоагIай бронзови вкладышашта наплавка яра слесара нов. Звягина балха юкъейихьача предложене торо хулийт шера 2 бIаь килограмм бронза кходе. Роторий, насосий, компрессорий насосашата выброконтактни наплавка яра балха юкъейихьача предложене вIаштIехьдоалийтаргда шера паччахьалкхенна 90 тонн металл кходе. ДIахо йодача хана бIаьш тоннаш металл кходергдола мероприятеш кийчъе лерхI цеха болхлоша.

КПСС XXIII-ча съезда сийна социалистически декхараш тIаийцад цеха болхлоша хьалхарча квартала план 25—26-ча марта кхоачашъе. Уж декхараш толамца кхоачашдара къахьегама вахте эттав хIара болхло. Сменах нормаш 140—150 процент кхоачашъеш къахьегарца белгалъяьнна я Смольников Николай, Грачев Иван керте латта бригадаш, электросварщик Инютин Владимир, токарь Анисимов Николай, кхыбараш. Иштта ба кердача шерара цеха коллектива толамий хьалхара гIа.

Б. КОСТОЕВ.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОПЫТА Заочни школа „ДОАЛ ДР IОМАЛР"

ВОРХIЛАГIА ЗАНЯТИ

ВАЙ РЕСПУБЛИКЕРЧА йокъал латтачеи тешшаме йоачаш ца хулачеи районашка ялат, технически культураш, доакъараш, баьца даараш, сом хьувкъабергболча керттерча кхоачамех цаI да искусственни хьисапе хий дехкар.

Укх тIеххьарча хана чIоагтIа тIакхийттад Нохч - ГIалгIайчен колхозашкеи совхозашкеи хий дехка лаьтташ, уж хIанз 103,4 эзар гектарага дIакхаьчад. Укх пятилетках лаьрхIад 30 эзар гектара тIа хий дехка керда системаш хьалъе, къаьнарча 18 эзар гектар долча лаьттаршкарча системашта реконструкци е, 30 эзар гектара тIа планировочни балхаш де, хIаьта царга дIадохийтаргда геттара дукха паччахьалкхен ахча.

Лаьтташка хий дехкара гIулакх чIоагтIа дегIадоаладарaи лаьттанцара а хьайбашкара а йоала продукташ дукхагIа йоахача цар лоархIам лакхбарaи нийсса боккхача лоархIаме да лаьттан хIара гектара тIара тешшамеи лакхеи юртбоахама культурай хьувкъам баргболаш хиш дехкача лаьттаех пайда эцар. Лакха хьувкъам кхебарца мара юхаметтаоттаде йиш йолаш дац паччахьалкхено мелиоративни балхашка дIадахийтар.

Вай юртбоахама производстве хьалха латтараша тоъал йоккха опыт Iоаяьй хиш дехкача лаьттаех пайда эцара гIулакха, хIаьта цу даькъе шерра-шера дика толамаш а доах. Удобренеш тессарцеи лакхача агротехникацеи цхьана тар а деш хий дехкилга нийса вIаштIехьа а даьккха, лакха хьувкъам кхебу «Ассинский», № 3 йолча сомий-баьца даарий совхозаша, Шелковской района «Красный пахарь», «Путь к коммунизму» яхача колхозаша.

Цхьадолча боахамашка хий дехкилга дика леладой а республика бIарчча хьайийцача хиш дехкача лаьттаех хIанз а эффект кIезига йолаш пайда эц.

Ирригационни балхаш а даь кийчдаьча 95,2 эзар гектар долча лаьттаех юртбоахама производстве пайда ийцаб 92,0 эзар гектарах, хIаьта цунах хий диллар 67,8 эзар гектара тIа, е 73 процент мара дац. Хиш дехкача лаьттаех пайда къаьстта во эц 22 процент долча лаьтташка мара хий ца диллача «Грозвино» совхозаша.

1965 шера хиш дехкача лаьтташка дIайийна хиннача ялата культураех хий ца дуллаш йисар 7,2 эзар гектар, хIаьта из бахьан долаш 5040 тонн ялат эша а делар.

1965 шера гурахьеи укх шера Iаьшин беттаи йоачаш геттара кIезига хиларах республика юрта боахама къахьегамхой гIадбугаргболаш хIама хургдац. Цул совгIа, ялаташ тIадаьннача хана эшаш йола йоачаш дукхагIча хана хулаш яц, хIаьта из бахьан долаш юртбоахама культурай хьувкъам тайп-тайпара а хул. Цудухьа кхоачашданза дaргдоацаш гIулакх да лаьтташка хий дехкилга.

Хиш дехкача лаьттаех пайда дикагIа эцари лакха хьувкъам кхебелга Iалашдари духьа дувца деза хиш дехкилга дикагIа вIаштIехьдаккхара новкъостал дергдола гIулакхаш.

Вай ювцаргьяц паччахьалкхен бюджета чотах лелаеши эшшача боараме инженерно-технически штат йолаши йола а хих пайда эцара планага хьежжа боахамашта хий телилга Iалашде декхарийла йола а хий дехка паччахьалкхен системаш. Боахама хиш дехкача кхаш тIа хий ахийтара хIара боахама ший я хий дехка чура сеть. Боахама чухьара сеть тоаенна хиларга хьежжа толаме леларгда хий дехкилга.

Боахама чухьарча сетах лерттIа пайда эца йиш хургйолаш из укх тайпара хила еза:

ХИЙ ДИЛЛАР — ХЬУВКЪАМА ЛАРД

а) кхашта мел эш хий тIадайта деза цо;

б) дика гидротехнически гIирсаш хила деза хьаухийтача хин боарам нийсбара.

Хий дехкилга толаме чакхдаккхара эггара лоархIамегIара гIулакх да хий дилла лаьтта кийчдар. Хий дехка лаьтташ кийчдара балхашта юкъедоагIа: хий дуларгдолча моттига планировка яр, хий тIадахийта деза кхаш шаьрдар, хий ахийта харшаш дахар, доакъош а даь кхаш декъар.

Хиш дехкача лаьтташта планировка ю «Чечингушводстроя» гIишлошъеча организацешца системни управленейи юртбоахама техникаи мехотрядаша паччахьалкхен капиталовложеней чотах правительственни распоряженега хьежжа. Колхозийи совхозийи декхар да балхий графикага хьежжа планировка е езаш дола лаьтташ шоай ханнахьа белгалдахар. Хиш дехкаш дола лаьтташ хIара шера боахамо ше шаьрде деза кхаш обработка яраи хий диллараи кийчдеча хана хьахулаш дола гувнилгаш дIадахар духьа. Уж нийсду ПГ-4, ПС-2,75 яхача планировкашца е тайп-тайпарча волокушашца.

Планировщик шаьрдеча кхай тIа гIолла массазза хьал-Iои лалла еза микрорельефага хьежача ховргда, цхьабакъда, цига теркалданза даргдац тIеххьара лоаллаш йола планировщик кхай тIа хий гIоргдолча оагIорахьа яхийта езаш хилар.

Хий ахийта ханна доаха харшаш КЗУ-0,3 е КЗУ-0,5 яхача канавокопателашца доах хьаухаргдолча хин дукхалгеи хий дуллаш йолча участка йоккхалгеи хьежжа. Кхай дIоахалла хий дехка харшаш культиваторца е КНР-4,2, КОН-2,8 яхача окучникаца доах, цул тIехьагIа пхорагIа кхашкара хий дIаахийта харшаш доах КЗУ-0,3, КЗУ-0,5 яхача канавокопателашца, тIаккха хий дехка ханна дола харшаш доах.

Хий пхорагIа дехкаргдолаш хуле ханна хий дехка харшаш доах, хIаьта царгара пхорагIа доах кхаш тIа хий ухийта харшаш. Кхашкара хий дIаахийта харшаш доахача хана теркалде деза, планировка янза долча кхай тIа айеннача моттигашка гIолла кхай тIа хий ухийта харшаш долхача оагIорахьа лостадеш даха дезаш хилар.

Лаьттанца тIоадал соцаеш хий декхаро аттача доакх хиш дехка лаьтташ карадерзаделга, хий дехкаш болча болхлой балха овсарле лакхъю. Цу тайпара дехкача хиво 1—1,5 метр кIоарга дошаду лаьтта, хIаьта гуйран ялатий, гидуаргий, хьажкIий, сомий кхыча культурай хьувкъам лакхбара новкъостал а ду. Лаьттанна кIалхара хий кIоарга доаца а жагI болча а кхашка тIоадал соцаеш дехка хий дилла дезац.

Шелковской района «Красный пахарь», «Путь к коммунизму» яхача колхозашка укх 10 шера чIоагIа соцадаь да тIоадал соцаеш хий диллача лаьтта мара гурахьеи бIаьстан юхьеи ювча культурай цхьаккха гектар дIа ца ювлга, хIаьта из бахьан долаш цар хIара шера 22—25 центнер ка болча ялатий а йоах хIара гектара тIара.

Культураш дIаювча юххье хий дилланза даргдац, нагахьа санна юртбоахама культураш дIае йолаеча хана лаьттан тIера тIоа кхоачамхиллал тIоадал йоацаш бале. Хиш дехкача, кIоарга боацаш жагI боллача лаьтташка культураш дIаеле хьалхагIа хий диллар пайданагIа да.

ТIаьннача культураша шоаш делгIаахарга хьежжа лаьттанца йолаш йола тIоадал хьалъувз, къаьстта а чIоагIагIа фийг бузача хана а увзаш.

Лаьттанца тоъаш йоаца тIоадал тоъал хилийтара культураш тIаьнначул тIехьагIа хий дехк. Из хий малагIча ханашка а мел а дехка деза хов культураш дегIаахарга е уж маьлхаръяхарга хьежача. Цхьабакъда, хий дехкара ханаши боарамаши белгалдара дикагIа йола метод я лаьттанца тIоадал меллай хар.

Укх тIеххьарча шин шера хий детта Iалаьмате дукха машинаш кхаьчай республика боахамашка, хIаьта уж хиларо хIанз торо хулийт цу методаца 20 эзар гектара тIа хий дилла.

ДогIан хьисапе кхай тIа хий деттар кхыча тайпара хий дехкарал гIойленагIа да укх бахьанех: кIезиг-кIезига, хий кIоарга ца доаллача, жагIан тIоа болаш долча шаьра доацача лаьтта хий дилла йиш хилар.

Цу балха лаьрхIа я тхогара ши машин ДДН-45 яхаш цаIи ДДА 100 м яхаш цхьаьккхеи. Хьалхарчоа 60—70 гектара тIа хий дулалургда, шоллагIчоа — 130—150 гектара тIа.

Кхашка хий диллара гIулакх дика лелилга хий дехкача болхлой кадрай колхозийи совхозийи кулгалхоша йоакхо ярах тийша да. Кхашка хий диллара гIулакха керттера дакъа кхоач хий дехкача болхлошка, хIаьта хий дехкара хаьдда царга дIаденнача кхашка культурай хьувкъам лакха а хул. Цхьабакъда, республике хIара шера кийчвеш волча хий дехкача 2000 болхлочох культураш тIаьннача тIехьагIа хий дехкаш хилац, эггара дукхагIа хилча а, 15—20 процент мара, хIаьта вож юхе мел бисараш кхыча балхаш тIа хьожабий хул.

Хий дехкача болхлой кадраш иштта мара теркалъеш ца хилар бахьан долаш геттара эсала лел хий дехка лаьтташ карадерзаделгеи тешшаме лакха хьувкъам кхебелгеи.

Кхашка хий ухийтеи дилла даьнна хий кхашкара араухийтеи сеть цIенъелга вIаштIехьдаккхара хIара системни управлене вIашагIъехка механизированни отрядаш я, хий дехка паччахьалкхен сеть лелаеи кийчъеи декхарийла хинна ца Iеш, юкъе даьча договорашка хьежжа колхозийи совхозийи боахама чухьара сеть тоаяра царна практически новкъостал де а.

Б. ДАВЫДОВ,

Нохч-ГIалгIай АССР хий дехкача лаьттайи хин боахамеи министр.

КЕРДА КОТАЛОНАШ ЙОАХАРГЬЯ

Укх тIеххьарча хана наха юкъерча агитационно-кхетама балха дукхагIа уйла тIаахийта яьннай парте Шелковской райком а юххьанцара партийни организацеш а. ХIанз районе болх беш я 748 агитатор юкъе а волаш йола 73 агитколлектив. Цу агитаторех 121 саг лакхера, 279 саг юкъера, 259 саг йистеяланза йола юкъера образовани йолаши 89 саг юххьанцара дешар дийшаи ва. Агитколлективаш чIоагIъяр, агитаторий балха новкъостал а тIахьожам а чIоагIагIа лоаттабе балар бахьан долаш царех дукхагI бараш, шоашкара къахьегама хьокхам а телаш, района къахьегамхошта юкъе денале агитационно-кхетама болх беш ба, аргIанна дола боахама-политически декхараш кхоачашдара уж оарцагIа а боахаш.

Практико хьахьокх, партийни организацеша, боахама кулгалхоша даим кхетама-политически балха йоакхо еча, из нийсача лостаме лелабеча моттигашка боахама балха толамаш хулаш хилар. Масала, «Коммунизмага бода никъ» яхача колхозо шерагара шерага ханал хьалхагIа кхоачашъю паччахьалкхенга юртбоахама продукташ йохкара план. Цу гIулакха кIезигача лоархIаме бац агитатораш. 21 саг юкъе волаш йолча агитколлективо чулоац еррига производственни участкаш. Цу агитколлективана юкъе ба нов. Бузинный, Кочетков, Картавцев, Нероев, Горький, кхыбараш санна бола дийша, дика кийчбенна агитатораш. Масала, агитатор волча коммуниста В. Я. Горьке агитационно-кхетама болх бу МТФ, хан-ханнахьа «къахьегама листокаш», «молния» яха листокаш арайоах, тайп-тайпарча темаех лаьца беседаш ю, хIаьта цу гIулакхо МТФ коллектива производственни балха дика гIо ду. Ферме къахьегама дисциплина дика я, наха шоай гIулакх довза а довзаш болх бу, цудухьа цар шура яккхареи паччахьалкхенга йохкареи планаш йиллача ханал хьалхагIа кхоачаш а яьй.

Колхоза парткомо даим эш-эшача оагIора лестабу агитколлектива болх, агитатораштa доккха новкъостал лоатталу, уж эшача цифрашца, бакъдаращца Iалашбу, хадданза колхозерча хьала дух тIа боах.

ГIулакха толам балара гIо ду колхоза кулгалхоша, цун председатела нов. Картавцева ше а колхоза членашта хьалхашка докладаш ещ, лекцеш ешаш хиларо а. Цудухьа хьинарегIа хул боахама декхараш кхоачашдара къовсам лоаттабеш бола колхозхой.

Цхьакха масал а доаладергда вай: «Коминтерн» яха колхоз дегIаахара гIулакха дукххача шерашка тIехьаюсаш хьайоагIар, къаьстта а хьайбай боахам лелабара. Шерра-шера дукха хьайбаш дойтар, жеи деттача доахани продуктивность лоха яр. Партийни организацеи колхоза правленеи уж кхоачамбоацараш дIадахара де доагIа гIулакхаш дир. Къахьегами даьча балхех мах телари кердача тайпара вIаштIехьдаьккха юкъедоаладарца цхьана колхозхошта юкъера политико-кхетама болх дикагIа бе баьлар. ТIаккха юртбоахама артелера гIулакхаш тоадала а деделар.

Гойтара агитаци вIаштIехьъяккхара дукхагIа теркам тIаахийта яьннай партийни организацеш. Нах бахаш йолча пунктaшка, колхозийи совхозийи производственни участкашка, промышленни предприятешка щиташ отталый, цар тIа язъдаь коллективай декхараш а тIаийдаь социалистически декхараши производственни планаши йиллача ханал хьалхагIа кхоачашъяра къахьегамхой тIахьеха лозунгаш а. Гойтара агитаци аргIанна долча боахама-политически декхарашка хьежжа кердайоах. Гойтара агитаци вIаштIехьъяккхара юкъе дукха кхоачамбоацараш а да тхацига. Масала, жа дахкача, лоргача юкъагIа, ялташ чуийдеча хана производственни участкашка геттара дукха хул лозунгаш а тIахьехамаш а. Цу ханашка «къахьегама листокаш», «молния» яха листокаш арайоах, агитатораша болх чIоагIа бу. ХIаьта кампани йистеяьлча кхетама-политически болх лаьгIлу, лозунгаши тIахьехамаши Iодоах, вож аргIанна йола кампани тIакхаччалца юха керда а дахац. Кхы а вогIа да даь даьннараш кхоачашдара тIахьехамаш хьалтеххача доахкийташ хилар.

Цхьаболча боахамхоша бе боагIа мах бац кхетама-политически балха, уж хIара денна дукххача нахацара бувзам лоаттабе гIерташ хилац, цар йицйолийт юкъарчал доацаш политически балха юкъе дакъа лоацаш хилара ленински традици, наха хьалхашка докладаш, лекцеш ешац, из болх алхха парторганизацей секретараша, агитатораша мара лело безац аьнна а хеташ, шоаш де дезараш духхьала административни гIулакхаш мара ца хилар а лерхIаш. Цу тайпарча кулгалхоех лархIа боагIа: колхоза председатель нов. Билетов, райисполкома председатела заместитель нов. Хакиев, «Сельхозтехника» управляющи нов. Шустенко, завода директор нов. Круглов, колхоза председатель нов. Пивкин, паччахьалкхен банка районни отделене управляющи нов. Чепенко. ЧIоагIа ховш хила деза хьаштдолла толам нагахьа санна из политически организаторски болх цхьана а беш баьккха хилча мара чIоагIа хулаш ца хилар.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей хIанз эггара хьалхара декхар да КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумий решенеех берригa къахьегамхой дIакхетабелга, уж решенеш кхоачашъяра ше де дезараш хIара коллективага дIахойтилга. Сентябрьски Пленуме дийцад, нагахьа санна чакхдаха белгалдаь экономически гIулакхаш парте, дерригача коллективай дукхха миллионаш нах юкъе болча эскара балхана дIачIоагI ца дойя, уж маэшшара толамца кхоачашделга вай вIаштIехьдала тарлург ца хилар.

Берригa политико - кхетама болх, идеологически влияне еррига формаш тIаерзае еза КПСС ЦК Пленумий решенеш, СССР Лакхехьарча Совето тIаийца законаш дIадовзийтара а уж практически кхоачашдаь чакхдахара а.

АНДРИЯНОВ,

КПСС Шелковской райкома агитацеи пропагандан отдела заведующи.

Кемеровски область. Топкински цементни завода хьалхара аргIа эксплуатаце дIачуеннай. Цун мощность ялх бIаь эзар тонн продукци я. Заводa Iалашо яьй кердагIйолча оборудованеца. Цига дIаоттаяьй 185-метрови кхесташ йола пишк. Духхьашха СибарегIарча хьалашка из вIашагIъеллай номешенел араьха.

ХIанз завода шоллагIа аргIа хьалъеча дIадоладаьд балхаш. Йиззача мощностах цо болх дIаболабича шера цо арахецаргья лакха дикал йола 2400 тонн цемент.

СУРТА ТIА: Топкински цементни завода хьалхарча аргIа сурт.

А. Кузярина сурт. ТАСС фотохроника.

Совхозий гIишлошта — дукхагIа терко

Ди тIехьа дукхагIа гIишлош хьалъю Наьсарен района совхозашка.

Шоай низаца гIишлош хьалъяра 1965 шера управлене совхозашка дIаяхийта капиталовложенеш 331,2 эзар сом я, цу даькъе гIишлой-монтажни балхашка дIадахийтар 288,6 эзар сом а долаш.

«Назрановский» совхоза къоастайир 130,7 эзар сом паччахьалкхен капитальни вложенеш, царех 115,4 эзар сом гIишлой-монтажни балхашта лаьрхIа. ДIадахача шера сентябрь бетта, ханал хьалха кхоачашйир «Назрановский» совхозо гIишлой-монтажни балхаш дара план. Цемент, кIира, шифер, аьшкабетонни хIамаш санна йола керттера гIишлой материалаш ца тоъашше а, башха-дика толамаш доахаш накъа болх КПСС XXIII-ча съезда «Назрановский» совхоза гIишлошъераш. Совхозе хьалъеча гIишлоех нонагIа яраш эксплуатаце дIаеннай. Толаме кхоачашдеш да совхоза къахьегамхошта чуIе цIеношхьалделга а.

Цхьабакъда, «Экажевский», «Октябра 40 шу» яхача совхозашка во лелалу капитальни гIишлош хьалъелга. Кхоачашъяц гIишлош хьалъяра паччахьалкхен план. Цун бахьан да материально-технически база ца хилар.

Ер шу доладелча денз совхозаша хьайийцаяц эшаш йола шифер, цемент.

Кхы а бехктокхамегIа да управлене боахамий гIишлошъераштa укх шера хьалхашка латта декхар. ГIишлош хьалъяра белгалъяь планаш кхоачашъе совхозашта еза тешаме материально-технически база — гIишлой материалаш, машинаш, механизмаш.

Производственни управлене цхьанна а боахаме йолаш яц подъемникаш, автокранаш, бульдозераш. ДIадахача шера дукха моттигаш нийсъелар, подъёмни механизм — автокран ца хилар бахьан долаш гIишлой материалаш тIайолча вагонаша машин-наькъа тIа латташ тоъал ха йоаккхаш.

Керттерча монтажни, мухь тIаботтареи Iобоассабареи балхашта укх шера механизаци ергйолаш, совхозашка хьалъеча гIишлошта дукхагIа терко е еза юрта боахама Министерстваси «Сельхозтехника» объединенеи.

И. ПЛИЕВ.

Наьсарен районни юрта боахама производственни управлене керттера инженер-гIишлошъер.

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА БУВЛ

Укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра «Сунжанефта» НПУ мехкдаьттахоша дIаболадаь дика гIулакх дог раьза хинна хьал а лаьца хьинаре къахьийгача Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллектива вIаштIехьдаьлар валови продукци арахецара январь бетта план ханал дийъ ди хьалха кхоачашъе.

Завода установкашта юкъе январь бетта задани эггара хьалха кхоачашъяьй Широков Иван Петрович керте латтача № 25-1 йолча установка коллективо. Бетта задани 23 январе кхоачаш а яь февраль бетта чотах эзараш тоннаш мехкдаьтта чакхдаьккхад цу барт тайнача коллективо. 27-ча январе кхоачашъяьй бетта план Г. Самойлова кулгалдеча № 25-2 йолча установка коллективо. Иштта бетта план 28-ча январе кхоачашъяьй №№ 43-1, 43-4 йолча установкай коллективаша.

КПСС XXIII-ча съезда сийна вахге эттача завода коллективо лерхI укх шера хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачаш а яь, планал совгIа эзараш тоннаш мехкдаьтта чакхлаккха.

М. СОЛСБИНОВ.

Хьалха латтараштa — совгIаташ

«Чечингстройтранса» Автотранспортни объединене № 3 йолча гаража клубе дукха ха йоацаш партийно-хозяйственни актив хилар. ВорхI шерара план ханал хьалха кхоачашъяран автотранспортни объединенена Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота елар. Цул тIехьагIа 1965 шера баьча балхах лаьца доклад йир автотранспортни объединене начальника нов. Шапирос.

Доклад йистеяьнначул тIехьагIа автотранспортни объединене дикагIболча водителашта совгIаташ тийлар.

О. БАЗЫЛЕВИЧ.

Дика болх бу

Цхьайтта шу гаргга ха я «Грозэнерго» центральни ремонтно-механически заводо теплоэлектроцентралий оборудованена ремонт ю. Цу шерашка дукха болх баьб укхаза заводa производственни низи оборудоване пайда беш беча балха коэффициенти лакхъяра, цудухьа хIанз моллагIа чоалхане ремонт ю цар. Иштта, Грозненски ТЭЦ-е реконструкци яьй пхе яьна, цул тIехьагIа дикка лакхъелар котельне балха овсарле. Шаккха, Грозненскии Новогрозненскии, электростанце природни газ йоагаеш я хIанз. «Грозэнерго» предприятешта эша ремонт ярал совгIа еррригача республика хьашташ а кхоачашду заводо.

Дикка новкъостал ду къахьегама овсарле лакхъяра рационализатораша. Заводо болх беча итт шера балха юкъейихьача предложенеша 103 эзар сом пайда баьб.

Республика теплоэлектроцентралей тепломеханически оборудованена реконструкции эша ремонти толамца чакх а яьккха завода коллектив Дагестанера Гергебельски гидроэлектростанце гидротурбина ремонт еш я хIанз. СССР-а электрификацеи энергетикеи Министерства приказаца «Дагэнерго» чуйоагIа теплоэлектроцентралаши гидростанцеши 1966-ча шера денз Грозненски завода ремонт ергйолаш хьахьожаьй.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш я завода коллектив. Дукха ба завод йиллача хана дена укхаза хьинаре къахьегаш хьабоагIа нах. масала, керттера инженер А. И. Бритаус, цеха начальник М. Г. Хрусталев, мастераш В. И. Кавзинадзе, В. Т. Тарасов, Н. Я. Орлов, В. Ф. Сальмин, болхлой Ю. Н. Плешаков, В. С. Мишин, М. В. Захарова, И. Н. Корчагин, кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Доазол дехьара

КЕНИ СТОЛИЦА НАЙРОБИ. ГОРОДА ЦЕНТРЕ.
В. Мусаэльяна сурт. - ТАСС фотохроника.

ДУНЕН МАССА А МИIИНГЕРА

ВЬЕТНАМЕРА МАШАР БАХЬАН ДОЛАШ ЛОАТТАБЕЧА КЪОВСАМА ДИ

РИМ, 7 февраль. (ТАСС). Итале дуккхача провинцешка селхан белгалдаьккхар Вьетнамера машар бахьан долаш лоаттабеча къовсама Ди.

Тайп-тайпара политически дынеи уйлаш йолаш болча кагирхоша — коммунисташа, социалисташа, католикаша — Турине городской театре гул а бенна, дIадийхар американски бIунаш Вьетнамера сов чехка арадоахилга, Женевски соглашенеш кхоачашъелга, Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман фронт бакъъяь тIаэцилга. «ТIом шербалара кхерам дIабаккхар духьа Вьетнаме машар оттабара новкъостал де чIоагIа ловш» Турина кагирхой хилар хьаккхайкадеш йола резолюци тIаийцар собране дакъа лоацараша.

Вьетнаме машар оттабелга дIадехаш йола Iалаьмате дукха митингаши демонстрацеши хилар иштта Риме, Ровенне, Гроссето, Бари, Милане, Кальяре, мехка кхыча городашка.

ГОСПИТАЛАШ ХЬАЛЬЕШ Я ПЕНТАГОН

ТОКИО, 7 февраль. (ТАСС). Вьетнамера тIом дукхагIа шер ме лу, дукхагIа госпиталаш эш Пентагона. «Майнити дейли ньюс» яхача газето беча хоамах, американски эскара военни госпиталаш Японе, Окинаве, Филиппинашка хьайийлай хIанз. Японерча 4 госпитале 1785 менги латт. Кастта 5 эзарнега дIакхоачаргда уж менгеш, газето беча хоамах.

Доарахоех тIанк аьнна хьалйиза я Окинавера американски военни госпиталаш. «Окинава таймс» яхача окинавски газето беча хоамах, оагIоца тIалатташ цIе жIарг а долаш, шоай хан-ханнахьа Вьетнамера Окинаве ухаш дола американски госпитальни кемаш цIаккха а дьсса дагIац.

ВЬЕТНАМА ДАЙ-МЕХКА ФРОНТА ЦК ПРЕЗИДИУМА ЗАЯВЛЕНИ

ХАНОЙ. Вьетнама Демократически Республикана дIахо а чуетташ бомбаши герзи долаш, корзагIбаьнна агрессивни тIом чIоагI а беш, американски империалисташа юха а гучаяьхар шоай эхь дайна юхьмараш, йоах укхаза кепа теха араьяккхача Вьетнама Дай-мехка фронта Центральни комитета президиума заявлене тIа.

Нагахьа санна ВIашагIкхийттача Штаташа, — йоах заявлене тIа, — кхы тIа а шоай агрессивни тIом чIоагIа шербеш хуле, болата бий а хинна вIашагIкхетаргда вьетнамски халкъ бокъонца уж эшаеш царна хIама тохар духьа.

ИНДИРА ГАНДИ ЗАЯВЛЕНИ

ДЕЛИ. Ташкентски соглашене новкъостал дир, аьлар Инде премьер-министра Индира Ганде Дибругархе хиннача митинге ше къамаьл деш, Инденеи Пакистанаи юкъера машар юхаоттабара. ХIанз, аьлар цо, шинна а мехко чIоагIа къахьега деза из машар хьаллацар духьа. Цар шоай низаш тIадерзаданза даргдац машаре экономически дегIаахара декхараш та. Индена машар эш, аьлар цо, къелаи боадоннеи духьала тIом лоаттабара, продовольственнии кхыйолеи экономически проблемаш къоастаяра.

САФАНУВОНГА ПИСЬМО

ХАНОЙ. Укх тIеххьарча массехк шера Къулбехьени центральнии Лаос дIалаца гIийртаб американски империалисташ цу районех Къулбехьен Вьетнаме тIом латта моттиг Таиландерча цар тIема базашца юввзаш йола плацдарм яр духьа, — йоах ВИА агентства хьакхайкадаьча коалиционни лаосски правительства премьер-министра заместителa принца Суфанувонга Лаоса королага дахьийтача письмо тIа.

Суфанувонга белгалдаьккхар, нагахьа санна ВIашагIкхийттача Штатий уж планаш ханнахьа юкъах ца йоахе, Лаосера тIом кхы а чIоагIагIа лирбалеи Индокитая доазонел арабалеи тарлуш хилар.

КРИЗИС IIАЬХЪЕННАЙ

РИМ. Керда правительство вIашагIйоллилга тIадилла хиннача Итале Министрий Совета председатела Альдо Морос, «левоцентристски коалице» партешка вIаши барта а йолаш шоай гIулакхаш чакхдахийта гIийртача 12 дийнахьа кхы цунах хIама ца а хинна, из мисси дIахо лелае тиганзар.

Мехкара правительственни кризис чакхъяланза я.

ЛОНДОНЕ ХИННА МИТИНГ

ЛОНДОН. Дукха нах вIашагIа а кхийтта Вьетнамерча машара тIехьарча британски совето яь митинг хилар шоатта дийнахьа Трафальгарски майдан тIа Вьетнамерча США агрессена духьала.

Йоккха демонстраци а хулаш чакхъяьлар митинг. Низ болча колоннаца премьер-министра Вильсона резиденци йолча а баха, цига дIаделар цар английски правительстве американски политика эхь дайна хьаллоацаш хилар дувцаш дола письмо. Цул тIехьагIа американски посольстве а баха, цига а иштта дIаелар цар Вьетнамерча США агрессена духьалара протест.

АФРИКАНЦАШХА БОЛЧА САЛТАШТА ДУХЬАЛАРА СМИТА РЕПРЕССЕШ

ЛУСАКА. Смита расистски режима мутIахьа хила ца тигача африканцашха болча салташта суд еш латт Булавайорча военни суде. Приказаша яхар кхоачаш ца дарах дукха салтий, тIера герз Iо а ийца, набахта беҳкар.

КIиранна цкъазза арадувлача, «Зимбабве ревью» яхача газето беча хоамах духьалбувлаш ба африканцашха бола полицейскеш а. Уж тешаме ца хеташ волча Смита къулбехьенафрикански расисташкара «юхалург ийцаб» «Фервурда къайлагIарча службацара Iалаьмате дукха агенташ».

АЗЕ ЭГГАРА ДОККХАГIА

ДЕЛИ. Автомобилаш аха йолаенна Сон (Бихар яха штат) яхача хина тиллача Азе эггара доккхагIа долча автодорожни тIаь тIа гIолла. Индийски инженераша конструкци оттаяь а тилла а долча тIаь дIоахал 3.300 метр совгIа да. Цо 200 километр лоацбергба Калькуттаи Деленеи юкъера автомобилаш лела никъ.

Из тIий юкъедоагIа керттера магистралаш Турцегара Вьетнаме кхаччалцеи Иранера Индонезе кхаччалцеи Азех чакхъяргйолаш йолча, проект оттаеш латтача шоссейни наькъий азиатски сетерча гIирсашта.

ЖОЛИО КЮРЕ ЦIЕРАХ ЙОЛА ДОШО МЕДАЛЬ ЕННАЙ ВЕЙКО СВИНХУВУДА

ХЕЛЬСИНКИ. 6 феврале укхаза йоккха че йир Фредерик Жолио-Кюре цIерах йола машара дошо медаль воккхача общественни деятела, «Финлянде машара тIехьа латтараш» яхача организаце председатела Вейко Свинхувуда дIалуш.

Медаль ше дIалуш Дерригдунен Машара Совета президента-исполнитела декхараш кхоачашдеш йолча Изобелла Блюма белгалдаьхар Вейко Свинхувуда карагIдийнна доккхий хIамаш, къаьстта а 1965 шера аьхки Хельсинке машара конгресс вIашагIтохача хана.

Машара тIехьа латтача советски наьха цIерах совгIат деннар даькъала вувцаш ловца боаккхаш вар машар лорабеча Советски комитета бехктокхамера секретарь М. И. Котов.

Сийлахь-воккхачу ленина цIа лелаеш я город Занзибарера госпиталь. Революци хиллачул тIехьагIа гIайренгIа юкъедоаладаьд къахьегамхой мах боцаш медицински гIалаибега.
В. Мусаэльяна сурт. — ТАСС фотохроника.

ДИКАЧА НАХАХ

СИЙ ДОЛА МЕХАНИЗАТОР

ЗIамигача сага торо хилар шийдега дукхаезаенна професси юххьанца Казахски ССР-а Кокчетавски областа Келлеровски района «Зарл» яхача колхозе Iомае. БIарг макхоачча яда эрий аренаш халкъа боахама пайда хургболча оагIорахьа эргайоахаш, цар тIа трактораш лехкачарех хьагар Муцольгов Iалаудин.

Хургвола тракторист техника йовза волавелар. Юххьанца чоалхане йоацача юртбоахама инвентарагара дIадоладир цо из—пхи хьоанагIал болча нохар тIа прицепщикалла болх бе вахар Iалаудин.

БIаьстан готеи аьхки а гурахь а пари зяби оахаш дола балхаш деш бiъ бутт баьккхар Iалаудина. Дика бора цо ший болх. Трактор сецача массаза а дIоагIеи шприци бе а доаллаш нохара гонахьа хьовлар: даьтта хьоkхар, чIоагIъе еза фент чIоагIйора, регулировка йора. ЧIоагIа новкъа хулар прицепщика ший бехка долаш а доацаш а кхаш юкъе аханза йовкъаш йисача, баьцаш тIа а лета нух тIагIолла лувжаш хилча. АьрхIденна хьоанагIалаш ца гоадеш ирдора.

Барт тайна бора болх прицепщика Муцольговеи цунцарча трактористка Марфаси.

Атта дацар къонача трактористкана. «ЧТЗ» яха трактор а цIенаярех яцар, ехача эша оатхалаш а атта нийслацар.

Доагор мотора чу хьачу ца доагIаш, радиатор лешаш, доккха довзал дола гусеница чархаш тIара Iоэккхаш моттигаш нийслора. Уж дерригa хатараш дIадоахача, трактора гIулакх деча трактористкана тешаме а хьинар дола а новкъост хулар Iалаудин.

Гуйре чуерзаяь льлча хьинар долаш а хIамах дика сакхеташ а вола прицепщик Муцольгов колхозо Летовски МТС Iай хьайийлача кхаь бетта йолча трактористий курсашка хьожавир.

Биъ бетта техникаца айхха дуваденна балхаш дань хиларо дика новкъостал дир теори Iомаеча хана курсанта. Дика а дукха хало йоацаш а йистеьхар трактористий курсаш Iалаудина.

Трактористалла ше болх бе волавенначa хьалхарча шерре а дика балха толамаш даха ваьлар нов. Муцольгов, техниках бизза пайда эцар.

Цахаддаш 12 шера бир Iалаудина Казахстане трактора тIа болх. КIезига дац хьинар долаши говзеи волча трактористa цига тийнна совгIаташ, кхайкадаь баркал.

...Наьсар-Керте. 1957 шу. «Октябра 40 шу» яхача совхоза 3-гIа отделени. Отделенена вIалла а ца ийшшача тайпара чIоагIа эш механизаторий кулгаш, хIаьта Iалаудина дараш санна — хIаьта а вета а.

Ше болх бе безам болга дIахайтар по отделене кулгалхошка. ГIадбаха тIаийцар механизаторий дезало керда тракторист. Кхы а хьинарегIа къахьега ваьлар балха опыт дика йола механизатор. Нормаш тIеххьоачашйора, балха дикал лакха яр, новкъосташта гIо дора эшшача хана, шийгара опыт дIайовзийт. Кхееча юртбоахама культурай хьувкъамаш шерра-шера лакхагIа дар. ХьажкIаш, кIа планал тIех доалар Iалаудина къахьийгача кхаш тIара.

Шин-кхаь шера отделене трактористалла болх бича ткъо шу стаж йола механизатор нов. Муцольгов бригадиралла хьожавир совхоза кулгалхоша. Во данзар кулгал а. Эггара хьалха къахьегама дисциплина тоайир. Болх нийса вIаштIехьбаьккхар. Цхьанца бахьанашца тракторист воацаш машина латтийсача, ше лоаллар цо трактор.

1964-ча шера бIаьсти «Октябра 40 шу» яхача совхоза Наьсар-Кертера отделени, районе керда юллача специализированни коартолаш лелаеча «Экажевский» совхозаца хьакъаьстар. Укхаза хIанзалца хиннача шин тракторий бригадах цаI елга тоадир специалисташа, кулгалхоша. Бригадира Iалаудина дагадохарах совхоза кулгалхоша чIоагIдир коартолаши совхозе цу ханналца дIаювш ца хинна шекара свеклаи кхеергйола механизированни звено вIашагIйоллилга.

Хьалхарча шера хьувкъам во хиланзар цун звенос къахьийгача коартолаши свеклаи дIайийнача кхашка.

ШоллагIча, 1965-ча шера 63 гектара тIа коартолаши 30 гектара тIа свеклаи дIайийра Iалаудина звенос. Цул совгIа, 92 гектара тIа хьажкIаш а кхейир цар.

Оахам дар, льтта тоаделга, свекла нийлхъелга, культиваци елга агротехника бокъоноша дIадеххача тайпара чакхдаьккхар. Цунга хьежа планал дукха совгIа чуийца хьувкъам а цу отделене эггара тIех хилар. ХIара гектара тIара планах яккха езачул 15 центнер совгIа коартол яьккхар, шекара свекла планах гектара тIара 180 центнер яккха езача 209 центнер яьккхар, хIаьта фуалъяьха хьажкIаш хIара гектара тIара 22 центнер яккха езача 27 центнер яьхар. ЛийрхIар кхоачаш а хилар механизаторий звено членийг. Барт-йиш цаI хиларца, хьинаре къахьегарца кхоачашдуделар царна шоашта хьалхашка латта декхараш. Камаьрша беркат делар Наьсар-Кертерча льтто ялат кхедерашта.

Муцольгов Iалаудина планал совгIа свеклаи, коартолаши кхеярах Российски Федераце Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еннай. Укх деношка бет-бетта доагIаш хиннача алапел совгIа премена 536 сом а деннад. Иштта дика болх барах алапел совгIа ахча деннад звено членашта — механизатораштa, гектарникашта. Масала, трактористa Оздоев Хьамзата 310 сом ийцад.

Геттара дика къахьийгад дIадахача шера планал совгIа свекла кхеьча цун звено членаша Амхадова Любас, Халухоева ЗулпаIас, йоккхагIа йолча болхлочо Аушева Аьсета, кхы дуккхабараша. Царех хIаране цхьан гектара тIара 300, 320, 402 центнер йолаш мерза овлаш даьхад.

Коммунистически къахьегама коллектива сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеча нов. Муцольгова звено вай парте XXIII-ча съезда сийна кхы а лакхагIа социалистически декхараш тIаийцад кердача пятилетка хьалхарча шера.

Шийца трактористаш Ильясов Аюпи Добриев Яхьяи, дикагIбола гектарникаш хьа а теха укх шера 42 гектарах хIаране тIара 220 центнер шекара свеклаи 85 гектарах хIаране тIара 110 центнер коартолаши кхеелархI звеньевойс. Планах свекла хила езар гектара тIара 180 центнер, коартолаш — 87 центнер.

Дерригa балхаш чакхдахара эшаш мел йола ерригa техника актах хьаийцай звенос.

Агротехнико маяххара кхашка удобренеш тайсай. ХIара гектара тIа 10 тонн ширдаьнна кхои 4—5 центнер суперфосфати тессай. Аммиачни селитр, калийни тух, суперфосфат мел эш а отделене йолаш я. БIаьсти свеклаи коартолаши дIаювча хана сеялкашца дIатоссаргья юхейиса минеральни удобренеш.

Ханал хьалха ерригача техникана ремонт яь яьннай звено.

Лакха хьувкъам кхебарах дукха алапи хьежадарах хьалха цхьаца гектар свекла кхеяьча гектарницаша укх шера шишша ех.

Укх бIаьсти звенос дIа мел юврг йола культура гурахье а аьхача лаьтта юврг я.

У. АБАДИЕВ.

ЮРТАХОШТА ЛАЬРХIА.

Бахача наьха дика йоакхо яьй Курчалой района потребительни общества болхлоша. Дог гIоздоал Курчалой юрта керда хьалъьча столовеи тикашкеи дIачуваьлча. Юрта бахарий культурнии бытовойи хьашташ кхоачашдарa хIанз а лоархIаме бaлхаш ду районе.

Укх деношка эксплуатаце дIачуеннай паровой отоплени чу йилла дика ремонт яь книжкай тика, хIаьта «Снежинка» яха мороженни йохка лаьрхIа киоск а кастта хьалъяь дIаоттаергйолаш я укхаза.

Иштта комиссионни тикаш хьалъе лаьрхIад Курчалой района Бачий-Юртеи, Iалерой - Юртеи, Мескер-Юртеи.

С. ГАВМУЧАЕВ,
Курчалой юрта бувзама отделене болхло.

ВОЛЕЙБОЛ

Вайна махарра волейболах ловзаш СССР-е хьалхара моттиг яккхара Ивановe яхь дIахьош хилар «А» классе чуйоагIа РСФСР-ера пхиъ команда. Кхаь командаца ловзаш Грозненски «Спартак» ийшалга вайна ховш дар. ХIаьта юхейисача шин командаца ловзаш вай волейболисташ котбовларга сатувсаш бар вай республикера спорт езараш. Цхьабакъда, юха а аьттув балaнзар вай волейболистий.

Ростоверча СКА яхача командацеи Алма - Атински командацеи ловзаш шоззе а счет 1:3 йолаш ийшар вай команда.

ШоллагIча круге ловзаш толамаш даха деза вай волейболисташа. Тоае еза тактикеи техникеи.

О. НИКОЛАЕВ.

«ПРОФЕССЕХ ДУВЦ ВАЙ»

Иштта цIи йолаш яр укх деношка Грознерча № 4 йолча школе хинна тематически сайре.

Дукха дешархой гулбеннабар школа актови зале. Укхаза бар уж болча хьоашалгIа баьхка тайп-тайпара профессеш йола нах. Масала, гIишлошъераш, мехкдаьттахой, машинашъераш, бувзама болхлой, искусства деятелаш...

Ши-ший профессех льаца къамаьлаш дир дуккхачар. Иштта дешархошта хьалхашка ший балхах, училища вахарах, токара сийлен профессех дийцар Грознерча № 3 йолча профессионально - технически училища мастера нов. Ю. П. Сергеева.

Массане безам тIаозаш дар кастта хургволча къонача болхлочо В. Привалова даь къамаьл. Цо дийцар мишта, фу бахьан долаш дагадехар шийна машинашъер хила.

Сайрене къамаьлаш дир студенташа, хьехархоша, советски эскара тIемахоша, кхычар. Юххера сайре чакхйоалаш художественни самодеятельносте дакъа лоацараша концерт оттадир.

В. ВАСИЛЬЕВ.

ХАЛКЪА ВЕЗА ПИСАТЕЛЬ

С. П. Подъячев ваь 100 шу дизарга

XX-ча бIаьшерен хьалхарча иттaш шерашка эрсий литература исторена юкъе белгтaлара моттиг дIалоац советски писателa Семен Павлович Подъячева.

М. Горьке а санна, халача вахара «университеташ» яха йийзар ахархочун - бедняка Подъячева. Октябрал хьалхагIарча ханара ахархой вахар хьахьокхаш дола дийна тешал да ала мегаргдолаш да цун дуккха дувцараш, повесташ, очеркаш.

ДIаяха ха гоамйолийт льтта доацаш бола ахархой Iалаьмате къе, боадоне, тоIабаь баьхка хиларах, къизача кулачества доалах, полице, барства, духовенства деча низех дувцаш йолча Подъячева произведенеша. Къонача Подъячева эггара хьалха араьнна «Мытарство» яха лоархIамера произведени городе нийсбеннaчей московски ночлежкай «пхон тIа» а балхий цIеношка а къелеи бокъо ца хиларeи бала лайначеи Москвана юххерча ойлашкарча къийбеннарий кхела хетаяь яр. Беднякашкара балаш хьахьокхарах кхоачамбац писатела, цо белгалдоакхх, общественни строй хувца чIоагIа безам болаш уж хилар.

Iалаьмате чIоагIа раьза хинна тIаийцар Подъячева Октябрьски революци. Из Коммунистически парте дIачу а ваха, общественнии культурно-бытовойи балха юкъе хьинаре дакъа лаца волавелар. Писатела произведеней оагIонаш тIа гучабаьлар керда турпалаш вахара дай а хинна дIаетта болхлой, ахархой. ЦIаккха а кIаьд ца луш гучабоах Подъячева Советски Iаьдала моастагIий — кулакаш, барски гIоншчий. «Са вахар» яхача автобиографически повесто чакхбоаккх Подъячева литературни никъ. Цу тIа писатела-коммуниста нийса хьахьокх революци хилалехьарча хьалашка халкъо лайна бала, гIад а ваха хестайора цо керда строй. «Ираз долаш ва со дицлургдоацача революце хьалхарча шерашка ваьха хиларах, тIаккха а ираз долаш ва со вай юкъарча къахьегамца са гIулакха зIамига дакъилг хиларах», — йоах цо «Са вахара» тIеххьарча мугIарашка.

Советски наха хоза а хеташ еш эрсий юрта вахар массе оагIорахьара а дика а довзаш хиннача писателa-реалиста С. П. Подъячева произведенеш.

«Тамара» — Наьсарен халкъа театра сцена тIа

Дилла моттиг йоацаш гоама да Тамарена даь-вошас Салмана шийна дувца йиша - вошал. Везаш волча зIамигача сагага Зубайрага маьре яха безам ба цун. Цхьабакъда, Тамаре уйла, цо лерхIаш дар вIаштIехьдалийтац юкъе лелаш болча, йоIах дог ца лазача наха.

Даь-веший йоIо Гошмоахас Iеха а йийя, зIамигача сагага Абойга йода мотташ едда маьре йода Тамара. Цхьабакъда, зIамигача саго укханна бизза тийша болх бу. Шийна ца а югаш, ший воккхагIа волча вешийнa, 35 шу даьнача Гадена дIалу, низах цун сесаг а хулийташ...

Иштта дIайолалу гIалгIай писатела Базоркин Муртаза Идриса язъяь «Тамара» драма. Драма тIа дувцараш вайцига хинна а леладаь а хIамаш да.

Советски Iаьдал эттача юххьанцарча хана, 20—30-ча шерашка сийрдаяла йолаеннача лоаман кхалсага бокъо хьал ца ялийта гIерташ хиннараш бар кулакаш, совдегархой, кхелахой, моллаш. Вайнаха юкъе саг йоалаяр - йитар, кхыдола гIулакхаш шарIан бокъонца дIадерзадора цар шоашта из пайданагIа доландаь.

Тамара йига Гади юртарча советски активана а вовзаш совдегархо, кулак ва. Шогах цIи яьлча санна готвенна хьовз из, лоамашка къайлагIа леладу ший жа Iаьдала гучадаьннад аьнна хезача. Цо кхеталу ший а шийх тара барий а хIама ахка додаш латтилга...

Цу тайппара хьал долча хана нийсъеннай Тамара, ший лоIаме йоацаш, Гаде сесаг хилар. Хьайбан яр санна мара цхьаккха бокъо йоацаш, говрага санна халагIа бола болх байташ, бIаргех Iоуха хий дIа ца хадийташ хьайоагIа из. Тамара цу балех кIалхаръяккхара гIо де отт лор Надя. Цо сийрдадоах Тамаре бIаргаш. Йизза дIайовзийт цунга, советски Iаьдало хьаллоаттаеш йола лоаман кхалнаьха бокъонаш.

Тамаре воша Ахьмад, юридически дешар а дийша цIавоагIа, из гIулакх гIордаьнна хьувзача хана, шийна тIайоалайит цо ший йиша Тамара. Ахьмада гоама ва ший мугIарах воаца Гади. Ший йишех цун сесаг хилар новкъа да цунна. «Фуд хьона хиннар? Йовзаргйоацаш тишъеннай хьо», — шийга вошас аьлча Тамаре дог хайтац. Тамара кхер долча тайпара гIулакх дIахайча наха юкъе цIий долар. Цахаддаш Гошмоахас беттача метто а унзарайоах из.

Ший йиший хьакъехьа дергдолчун хоадамболлаш соцам бе ца кхувш, Ахьмад городе ваха дIавода, цига прокуроралла балха а отт.

Гадаьр цIагIара аьрга вахар кхы дIахо ла а ца могаш, бийсанна эра а яьнна, ший воша Ахьмад волча городе едда дIайода Тамара. Цунна новкъостал деш я Надя...

Драма оттаяьраш бар Наьсарен района халкъа театра художественни самодеятельноста артисташ. Режиссер — Бек Абадиев.

Театра коллектив из пьеса кийчъе йолаелар дIадахача шера июль бетта.

Массехк дош артистех, нагахьа санна царех иштта ала йиш яле.

Драме керттера роль Тамаре яр я. Из ловзаеш яр Мержоева Роза — Наьсарен музыкальни школа директор. Тамаре веший прокурора Ахьмада роль ловзаеш ва района культура ЦIен методист Булгучев Махьмад.

Профессиональни артисташа санна хIана ловзаяц аьнна дика ловзайир ролаш: Тамаре даь-воша Салмана — Гайтукиев Хьусена, Наьсарерча школа хьехархочо, Салмана йоI Гошмоаха — Атигова Мовлатхана — района библиотека болхлочо, комсомольски ячейка секретарь Зубайра — Наьсарерча школа лаборанта Гагиев Гирихана, лор Надя — библиотека болхлочо Газдиева Марема, партячейка секретарь Берс — Наьсар - Кертерча библиотека заведующе Полонкоев Ахьмада, ведда лелл саг Рашид — культура ЦIен директора Майсигов Мухарбика. Юкъархочун Угаза роль дакхха гIалат доацаш дика ловзаю «Ленина никъ» яхача газета редактора заместителa Абадиев Урусхана. Гади хьахьувкх культура отдела инспекторо Мошхоев Iалаудина. Гадеи Абойи нана нийса хьахьокх района берий библиотека болхлочо Долакова Зинас. Шоай ролаш иштта дика ловзайир кхыча артисташа а.

Нийса никъ хьалаьца дIадоладеннад театр «Тамара» яха спектакль цун йоккха котало я. Никъ дика хилба цун.

С. ПАРОВ.

ПОЭТЕССА ДЕШАРХОЙ БОЛЧА ХЬОАШАЛХА

Ачхой-Мартана культура ЦIа тIанк аьнна хьалдизар Нохч-ГIалгIай АССР-а писателий Союза правлене председатель нов. Ахматова енай аьнна хеза баьхкача школьникаша. Поэтессас даьча къамаьлага боккхача безамца ладийгIар школьникаша.

Юххьанца ший къамаьл дIадоладеш 40 шера Нохч-ГIалгIай литература дегIадара наькъах лаьца а Москве хиннача Нохч-ГIалгIай литературни кIирах лаьца а дийцар Ахматова Раисас.

Геттара дог гIоздаьлар дешархой башха талант йолча халхархочох Эсамбаев Махьмудах поэтессас ше очерк яъяьлга дIахайтача. ХIанз фу болх беш я хьо, аьнна, дешархоша шийга даьча хаттара Алхазур Кагермановх очерки «Лоаман кхалсаг — партийни болхло» яха поэмеи язъеш я со аьнна жоп далар нов. Ахматовас.

Доккха баркал аьлар дешархоша Ахматова Раисана шоаш болча из ярах, хIаьта каст-каста тха районе йола аьнна дехар а дир цар цунга.

В. АЛЕКСЕЕВ.

Iалаьмате доккхий хIамаш гучадахарах УССР Iилмай Академе Президиумо духхьашха дуккха премеш еннай Iилман болхлошта Iилма гIорбаьннача украински деятелий цIерах. Уж премеш чIоагIъьй 1964 шера, кхаь шера цкъа луш я уж.

Сурта тIа: УССР АН ботаника Института воккхагIа вола Iилман сотрудник биологически Iилмай кандидат Панин Вадим Алексеевич. Генетика даькъе Iалаьмате доккхий толамаш дахарахи, баьцовгIай акклиматизаце, селекце, гибридизаце керда методаш вIашагIйохкарахи, хIаьта иштта дикагIа хьувкъаш йолча юртбоахама культурай сорташ хьадарахи цунна еннай В. Я. Юрьева цIерах йола преми.

Ю. Мосенжника сурт.
ТАСС фотохроника.

Зональни журнал — хIара бригаданеи ферманеи

ХIанз диълагIа шу да «Къилбаседа Кавказеи ЦЧО-и юртбоахама производство» яха бетта цкъазза арадувла зональни журнал Краснодаре кепа детташ дола. Юрташкарча дуккхача къахьегамхошта — льтта леладераштеи хьайбаш леладераштеи, механизатораштa а гIишлошъерашта а лаьрхIа да из Iилман - производственни журнал. Цун оагIонаш тIа дувц юртбоахама производство вIашагIйолларeи цун экономикаи дешаш, кепа етт Iилманеи толашагIа йолча опытаи керда карагIдаьннарех йола статьяш. Цу тIа даим язду юрта боахаме хьалха латтараша а юкъерча звеноцарча командираша а, льттаннеи хьайбай боахамеи химизаци ярах, льтташка хий дехкилга дегIадоаладарах, прогрессивни технологи дегIаккхувларах дувц агрономаша, зоотехникаша, инженераша. Журнала тIа кхетамера хьехамаш хул сомийи комсийи бешамаш леларa гIулакха, юрташкарча культура учреждениейи школайи болх бувц.

Бетта цкъазза арадувлача зональни журнала хIара номер тIа кепа етт Нохч - ГIалгIай чура материалаш. Масала, дIадахача шера республика юрта боахама къахьегамхоех 30 саго яздир цун оагIонаш тIа.

Нохч - ГIалгIай АССР вахар кхы а дикагIеи дукхагIеи дувцаргда журнала тIа 1966 шера. Январь бетта араьннача номер тIа кепа теха я республика боккхийча ветеринарни болхлоша Г. Гиринеи Н. Григорьевеи язъяь доаханна лазараш ца хилийтара хьакъехьа хьехамаш луш йола лоархIамера статья. «Льтташ дохадеча процессашта духьала — лира къовсам» — яхаш я Нохч - ГIалгIай землеустроительни экспедице почвенни отдела начальника В. Самаренкина статья. Цу тIа маярра ювц из актуальни проблема, льтта леладара гIулакх тоадара наькъаш хьех, 1965 шера зонерча хьайбаш леладерий яхьа итогаш ю. «Баьца даpаш» яхача разделаца я Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства заготовкай отдела начальника Х. Махитарова а аспиранта И. Бицивас а язъяь статьяш. «Джалка» яхача совхоза звеньевая йолча Муслиева Тамарепа Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлахьа цIи яларах бола хоам ба кела тохаш.

Журнала февральски номер тIа я фермашка племенной болх эргабаьккха тоабара хетаяь «ГIулакхаца вIашагIкхетара клуба» материалаш, «Фунгара хьаболалу хьувкъам» яхаш хлеборобски Iилмах лаьца оттаяь аргIанара беседа кепа тохаш я «Агротехнически календарь», сомий бешамаш лелаерашта лаьрхIа оагIолг.

ХIара бригадана, хIара фермана, юрта боахамерча кулгалхочоа, специалиста эшаш да зональни журнал. Хьаштдолчча бетта яздайта йиш йолаш да журнал. Тхона ловра Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша журнала балхаца дикагIа дакъа лацар, шоашта карагI мел даьннарий хьакъехьа цар цу тIа яздар, шоаш Iоаяь опыт ювцар, цу тIа язду Iилмереи практикереи кердадараш цар дикагIа гергалдар. Шун письмош дахкарга хьежаш да тхо, деза доттагIий!

Н. ПИТОЛИН,
журнала воккхагIа вола редактор.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

10 февраль, 1966 шу.

РАДИО: 6.30 — «Нохч-ГIалгIайчен льтта леладерхо» (гIалгIай меттала) 6.45 — РВ—23-и УКВ—1-ча программен гIолла ашараш. 6.45 — горсете гIолла хоамаши ашараши. 7.10 — «Грозненский рабочийн» «Комсомольское племяни» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа 8.10 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.20 — Искусствай мастерий концерт. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (эрсий меттала). 16.00 — «Индустриальни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала). 16.15 — «Къонал» (эрсий меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт.

УКВ. 9.00 — «Хестале, Даьхе» яха концерт. 9.33 — «Шера ханаш» яха Глазунова балет. 10.07 — «ЧIондарга мастер» яха берашта йола радиопостановка. 11.05 — «Горькийн МХАТ-и» яха очерк 19.00 — «Халкъа инструменташца ашараш лекха къьнара исполнителаш», яха музыкальни передача. 19.18 — «Аршин Мал-Алан» яхача музыкальни комеде монтаж (нохчий меттала). 20.05 — «Мехка кинотеатрашкеи, концертни залашкеи» яха концерт. 21.00 — «ЭгIазлони сатотони поэзи» яха литературно-музыкальни поэзи. 22.14—Скрябина шоллагIа симфония.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала). 18.35 — «БIаьсти дIаде лакхара дикал йола фу» яха юрта боахама зананей школа. 19.25 — Киножурнал. 19.45 — Республика писателашкеи поэташкеи дола дош. 20.15 — Телевизионни кердадараш. 20.30 — «Фордах йола поэма» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Щеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, культуран, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05014. Заказ № 810.